

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE VID LTJ-FAKULTETEN

stadens små, offentliga platser

Om hur vi genom gestaltning kan öka aktiviteten på stadens små, offentliga platser

examensarbete

Klara Wallby landskapsarkitektprogrammet 2009

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap, LTJ

Klara Wallby

Stadens små offentliga platser

Om hur vi genom gestaltning kan öka aktiviteten på stadens små offentliga platser

Small, urban, public places

How to increase the activity on small, public places through design

Landskapsarkitekturprogrammet

Landskapsarkitektur

Nyckelord: Staden, offentlig plats, små platser, gestaltning, aktivitet, appropriation

Handledare: Mats Lieberg

Biträdande handledare: Maria Kylin

Examinator: Carola Wingren och Gunilla Lindholm

Kurskod: EX0375

Examensarbete på avancerad nivå

30 hp

Nivå: Avancerad E

2009-02 Alnarp

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten

Omslagsbild: Tillhör författaren

Ett stort **tack** till mina två handledare Mats Lieberg och Maria Kylin, som fört in mina ursprungliga idéer på intressanta banor. Tack för all hjälp med strukturering och formulering av mina texter.

Vill även tacka min pappa för språkligt stöd och Mårten för alla uppmuntrande ord.

1. Presentation och struktur

Innehållsförteckning

05	1. Presentation och struktur	25	4. De fyra platserna
06	1.1 Innehållsförteckning	27	4.1 Inledning till de fyra platserna
08	1.2 Sammanfattning	28	4.2.1 Beskrivning av området kring kanalplatsen och parkeringen
08	1.3 Abstract	30	4.3.1 Lynchanalys över området kring kanalplatsen och parkeringen
09	1.4 Inledning, syfte och frågeställningar		
11	2. Tillvägagångssätt	33	Kanalplatsen
13	2.1 Tillvägagångssätt	34	4.4.1 Beskrivning av kanalplatsen
15	2.2 Metod och analys	36	4.5.1 Analys av kanalplatsen
		39	4.6.1 Diskussion kring kanalplatsen utifrån analysen
17	3. Teoretisk bas	41	Parkeringen
18	3.1 Aktivitet i staden	42	4.4.2 Beskrivning av parkeringen
20	3.2 Offentlig plats	44	4.5.2 Analys av parkeringen
23	3.3 Appropriation	47	4.6.2 Diskussion kring parkeringen utifrån analysen
		48	4.7.2 Utgångspunkter för förslaget på parkeringen utifrån analysen
		49	4.8.2 Gestaltningförslag för parkeringen
		54	4.9.2 Jämförelse mellan analyser av parkeringen före och efter de nya förslaget

59	4.2.2 Beskrivning av området kring rondellen och den lilla parken
61	4.3.2 Lynchanalys över området kring rondellen och den lilla parken
63	Rondellen
64	4.4.3. Beskrivning av rondellen
66	4.5.3 Analys av rondellen
70	4.6.3 Diskussion kring rondellen utifrån analysen
71	Den lilla parken
72	4.4.4 Beskrivning av den lilla parken
74	4.5.4 Analys av den lilla parken
79	4.6.4 Diskussion kring den lilla parken utifrån analysen
79	4.7.4 Utgångspunkter för förslaget på den lilla parken utifrån analysen
80	4.8.4 Gestaltungsförslag för den lilla parken
84	4.9.4 Jämförelse mellan analyser av den lilla parken före och efter de nya förslaget

87	5. Avslutning
88	5.1 Diskussion kring den teoretiska basen och mina förslag
91	5.2 Slutord
93	6. Källor:
95	6.1 Källförteckning och litteratur
97	7. Bilagor:
99	7.1 Planer använda vid fältstudier
100	7.1.1 Plan över kanalplatsen
101	7.1.2 Plan över parkeringen
102	7.1.3 Plan över rondellen
103	7.1.4 Plan över den lilla parken
104	7.2.1 Sammanställning av resultat från fältstudie den 23/9 2008
105	7.2.2 Sammanställning av resultat från fältstudie den 1/10 2008
106	7.2.3 Sammanställning av resultat från fältstudie den 9/10 2008

Sammanfattning

Det här är en studie i hur vi kan utveckla de små, urbana platserna i det offentliga rummet för att göra dem mer användbara.

Jag har studerat fyra små, centralt belägna, offentliga platser i Malmö. Två av platserna har hög grad av aktivitet, medan endast en låg grad av aktivitet förekommer på de andra två. Jag har gjort analyser av platsernas relation till den omgivande stadsstrukturen, av platsernas rumslighet, av vilken aktivitet som förekommer på platserna, av hur offentliga platserna egentligen är och möjligheten för appropriation på platserna. Med utgångspunkt i resultaten av analyserna har jag gjort nya gestaltungs-förslag för platserna med låg grad av aktivitet.

Med de nya gestaltningarna försöker jag ge exempel på hur de små, urbana, offentliga platserna kan göras mer användbara.

Platserna ska kunna användas till nödvändig aktivitet såväl som för valbar och social aktivitet. Det ska gå att stanna till utmed platsernas kanter, som också ska bjuda in till resten av rummet. Platserna ska erbjuda områden för både interaktion och reträtt. De ska dessutom på något sätt vara möjliga för användaren att appropriera. En öppenhet inför olika typer av aktiviteter är viktig, liksom att platserna fungerar för människor i olika åldrar och situationer.

Mina lösningar på dessa motsägelsefulla krav, är enkla strama grundstrukturer med flexibelt innehåll. Funktionella platser med möjlighet till vistelse och med detaljer i förändring.

Abstract

This is a study of how we can develop the small, urban, public places, to make them more useful.

I have been studying four small, central, public places in Malmö. Two of the places are frequently used, while the other two host very little activity. I have done analyses of the places in relation to the surrounding city structure, of the spatial quality, of the existing activity, on how public the places really are and the possibility for the user to take the places into appropriation. With starting point in the results of the analyses, suggestions of new forms are given, for the places with little activity.

The new forms try to exemplify how the small, urban, public places can be made more useful.

The places are to be used for functional activity as well as for recreative and social activity. The edges of the places shall allow the user to stop by, and shall invite the user to the remaining room. The places are to provide areas for both interaction and for recover. The places shall also be possible for the user to affect in some way. Openness to different types of activity is important, as well as the places being functional for people in different ages and situations.

My solution to these contradictory demands, are simple underlying structures with a flexible content. Functional places with possibilities for spending time at and with details in change.

Inledning, syfte och frågeställningar

Offentliga rum är viktiga för staden som helhet. Stadens stora samlingsrum, som torg och parker, utgör en viktig del av stadens offentliga rum. Men för att staden ska kännas levande och trygg att färdas genom, krävs att även de mindre rummen innehåller liv och rörelse.

En levande stad är ofta en hälsosam stad. Stadens offentliga rum är viktiga mötesplatser för människor ur olika sociala grupper, som annars aldrig skulle träffas. De offentliga rummen bidrar, genom att möjliggöra möten, till att minska segregationen olika grupper emellan.

För att de offentliga rummen ska kunna användas och kännas levande, krävs att de är funktionella och erbjuder möjlighet för vistelse. Men vem ska de offentliga rummen vara användbara för och på vilkas villkor? Om olika grupper ska kunna mötas och känna sig välkomna i det offentliga rummet, krävs att de ger utrymme för stadens alla boende och besökare.

Idag har många av stadens små, offentliga rum en gestaltning som gör dem svårare använda. Det gör aktiviteten på platserna begränsade och dess dignitet får svårt att konkurrera med det bebyggda. Många offentliga platser har en gestaltning som är anpassad efter den svenska medelklassen, med oskrivna regler om vilka aktiviteter och beteenden som är accepterade. För att möjliggöra jämlikt deltagande på offentliga platser är det viktigt att släppa in nya idéer om vad det offentliga rummet kan innehålla.

Syfte:

Syftet med mitt arbete är att undersöka hur små offentliga platser i staden används och hur vi genom gestaltning kan göra för att höja graden av aktivitet på små offentliga platser som inte används.

Jag har tittat närmare på fyra små, centralt belägna, offentliga platser i Malmö, med likhet i placering i stadsstrukturen. Två av platserna i respektive stadsdel är idag inte särskilt väl utnyttjade, medan det ofta är liv och rörelse på de andra. För att komma fram till vad det är som gör att två av platserna används så mycket medan de andra två används i så låg grad, analyserade jag alla fyra platserna utifrån ett antal aspekter. Jag använde mig följande frågeställningar:

Hur används platserna? Av vem/vilka?

Vilken typ av aktiviteter utspelas på platserna?

Vilken grad av offentlighet finns på platserna?

Hur är möjligheten att appropriera platserna?

För att undersöka vilken typ av aktivitet som förekommer i offentliga rum och vad vi kan göra för att öka aktiviteten har jag också fördjupat mig i teori om aktiviteten i staden. Jag har med utgångspunkt i forskning och litteratur om staden studerat varför det är viktigt med offentliga rum och vad det innebär att ett rum är offentligt. Jag har också studerat medborgarnas möjlighet att påverka sin stad genom de gemensamma offentliga rummen. Ytterligare fokus var riktat mot olika rumsliga kvaliteters betydelse för användningen.

Därefter har jag föreslagit förändringar för platserna med låg grad av aktivitet. Dessa grundar sig i analysernas resultat och får stå som exempel på hur vi kan göra de små platserna i de offentliga rummen mer användbara.

2. Tillvägagångssätt

Tillvägagångssätt

Jag ville undersöka hur små offentliga platser i staden används och hur vi genom gestaltning kan göra för att höja graden av aktivitet på små offentliga platser som inte används. Jag började med att lokalisera ett antal platser för min undersökning. De främsta kriterierna vid mitt val av platser var att de skulle vara centralt belägna i staden och att de skulle vara relativt små, varför de större torgen kunde uteslutas. Jag utgick från ett tiotal platser som jag analyserade översiktligt för att komma fram till vilka som skulle passa för min studie. Jag började med att välja ut två platser med låg grad av aktivitet i olika delar av staden. Jag valde dessutom ut två jämförelseplatser med hög grad av aktivitet, i samma stadsdel som respektive plats med låg grad av aktivitet. Tanken var att de två platserna inom samma område skulle kunna jämföras med varandra. Samtidigt ville jag se om anledningen till att de var mer eller mindre använda, skilde sig på grund av stadsdelens karaktär.

Jag gjorde en rumslig analys enligt Kevin Lynch's metod. Metoden presenteras på sid 16.

Med hjälp av denna analys fick jag en översiktlig bild av platserna i relation till deras läge i staden.

Jag gjorde även en platsbunden analys, i vilken jag valde ut ett antal aspekter, som jag med utgångspunkt i mina litteraturstudier ansåg relevanta för arbetet. Först studerades rumsligheten på platserna, utifrån ett antal parametrar. Därefter gjorde jag tio minuter långa besök på respektive plats på morgonen, under lunchtid, på eftermiddagen, på kvällen och på natten. Detta upprepades under tre dagar. Jag använde penna, papper, en liten handräknare och en kamera som utrustning.

Under dessa besök studerade jag rörelsen på platserna och vilka som vistades på dem. Resultaten från besöken under de tre dagarna finns i form av bilagor, i slutet av arbetet. Parallellt med dessa besök analyserade jag dessutom olika aspekter hämtade utifrån den litteratur jag läst inom ramarna för arbetet. Denna litteratur handlade om aktivitet, offentlighet och appropriation. Litteraturen presenteras i kapitel 3.

Med utgångspunkt i utfallen av analyserna från platserna sammanfattade jag det som enligt mina analyser bidrar till att platserna används mer eller mindre. Detta använde jag som grund för att föreslå hur gestaltningen av de två platserna med liten aktivitet, skulle kunna förändras för att öka den på dessa platser.

Förslagen presenteras genom plan, snitt och vy och med text som förklarar varför respektive förändring är gjord. Under framställningen av förslagen har jag fotograferat, skissat för hand och ritat digitalt i Illustrator och Photoshop.

Arbetet avslutas med en diskussion kring aktivitet, offentlighet och appropriation och en reflektion kring det egna arbetet.

Kanalplatsen

Parkeringen

Lilla parken

Rondellen

Begränsningar:

Platserna har endast studerats under sensommaren. Eftersom tidsutrymmet var begränsat hade jag endast möjlighet att studera platserna under en årstid. Jag valde sommarhalvåret då det är den tid då våra offentliga platser är som mest utnyttjade. Då fler användare kunde studeras, gav det en bättre bild av den genomsnittlige användaren än vad en vinterdag, med ett mycket mindre antal användare, skulle ha gjort. Därmed fick jag ett säkrare underlag för mina analyser av hur platsen används som mest. Jag är medveten om att resultatet hade varit annorlunda om jag studerat platserna vid en annan tidpunkt på året.

Jag hade kunnat göra liknande undersökningar i andra städer, men har i detta arbete endast studerat platser belägna i de centrala delarna av Malmö. Jag valde Malmö för att enkelt kunna besöka platserna, då det är min hemstad. Att jag sedan tidigare hade en viss kännedom om Malmös stadsstruktur, underlättade för mig i valet av platser och vid analysen av dessa i relation till omgivande stadsstruktur.

Metod och analys

I min platsbundna analys analyserade jag :

- platsernas avgänsningar. Dessa var inte alltid självklara och jag fick bestämma mig för var jag i mitt arbete, skulle avgränsa dem. Jag försökte avgöra vad som höll ihop respektive område till en plats och använde mig av denna yta.
- vilka olika delar platserna bestod av. Jag tyckte att det var intressant att se vilka olika delar respektive plats erbjöd, i förhållande till hur de användes.
- sikt inom platserna, sikten ut över platsernas omgivning samt sikten från omgivningen och in på platsen. Jag ville se hur sikten påverkade användningen av platsen.
- rörelsen på platserna.
- vilka som vistades på platserna och hur långa deras besök var.

Aktiviteten på platserna analyserade jag genom att undersöka:

- om det förekom nödvändig, valfri och social aktivitet på platserna (Gehl).
- om platserna användes som interaktionsplats, reträttplats respektive frizoner (Lieberg).
- platsernas kanter och i vilken grad de bjöd in till rummet.

Offentligheten på platserna analyserades genom studie av hur öppna och tillgängliga platserna var för allmän-

heten att passera eller vistas på. Om det rådde ett fritt klimat för meningsutbyte och olika typer av aktivitet. På platserna studerade jag:

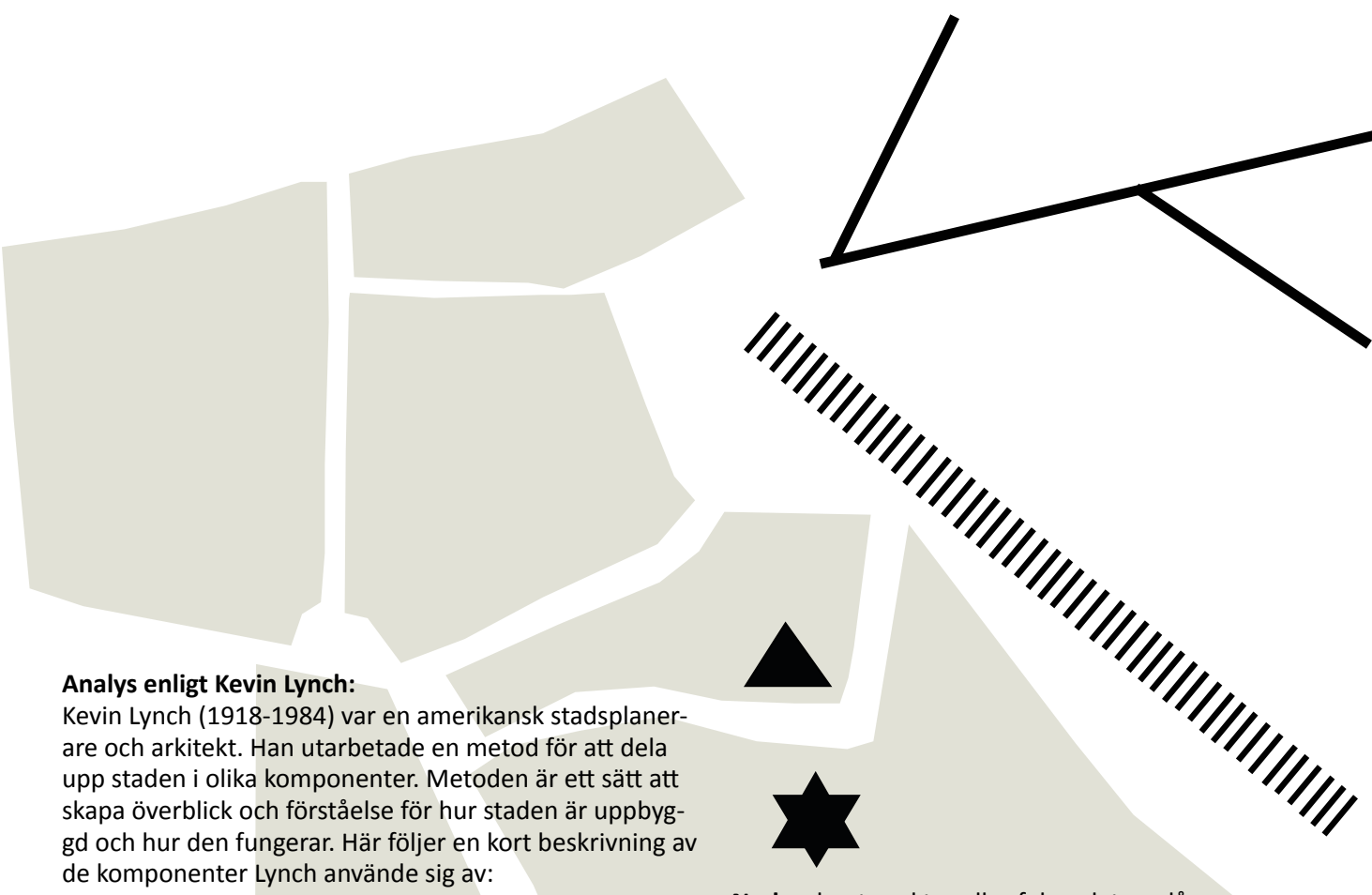
- hur tillgängliga och öppna i förhållande till stängda och otillgängliga, platserna var.
- vilka som vistades på platserna, med fokus på olika samhällsgrupper och åldersgrupper.
- vilken öppenhet platserna hade för olika typer av aktivitet.

Appropriation på platserna analyserades genom:

- studier av möjligheten för användarna att påverka platserna.
- studier av hur användarna påverkar platsen idag.

Under analyserna av platserna, insåg jag hur nära sammankopplade aktiviteten och offentligheten var. Jag har därför beskrivit analyserna av dessa på respektive plats i en samlad text.

Analys enligt Kevin Lynch:

Kevin Lynch (1918-1984) var en amerikansk stadsplanerare och arkitekt. Han utarbetade en metod för att dela upp staden i olika komponenter. Metoden är ett sätt att skapa överblick och förståelse för hur staden är uppbyggd och hur den fungerar. Här följer en kort beskrivning av de komponenter Lynch använde sig av:

Vägar: viktiga rörelsestråk som till exempel kan bestå av gator, gång- och cykelvägar, kanaler och räls för tåg.

Barriärer: linjära element som inte uppfattas som vägar. Barriärer begränsar olika områden. En barriär kan exempelvis vara ett vattendrag, en husvägg, en järnväg eller en stor bilväg.

Distrikt: tvådimensionella områden i staden. Inom ett distrikt finns en viss karaktär. Stadens användare går mentalt in och ut ur distrikt då han/hon rör sig genom staden.

Noder: knutpunkter eller fokusplatser då man reser genom staden. Många möts i dessa noder och vägar korsar varandra. Ofta bildas samlingsplatser i noderna.

Landmärken: en annan typ av referenspunkter. De syns genom sin storlek eller genom kontrast till omgivningen. Deras betydelse kan också delvis bero på läge och historia. Många känner till och refererar till stadens landmärken även vid beskrivning av andra platser.

(Lynch, 1960)

3. Teoretisk bas

Aktivitet i staden

Den danska arkitekten Jan Gehl beskriver livet mellan husen som en självförstärkande process. Då livet är omfångsrikt, lockas fler till att delta i det. Denna process har motsatt effekt på livlösa platser. De används inte då det inte anses intressant att vistas på en plats där det inte händer något. Livlösa stadsrum främjar kriminalitet och vandalism. Det leder till rädsla för att vistas på dem, vilket också är en bidragande orsak till att färre använder dem.

Jan Gehl delar in aktiviteten i tre olika kategorier:

1) Nödvändiga aktiviteter består av vardagliga, nödvändiga ärenden som sker oavsett om lusten och viljan finns. De skapar liv under årets alla månader och mer eller mindre i alla sorters väder.

2) Valfria rekreativa aktiviteter uppstår där de fysiska möjligheterna finns. Det kan innebära att det finns platser att stanna till invid, bänkar att sitta på eller andra aktiviteter att ägna sig åt. Den estetiska kvaliteten på platsen är också av betydelse för om den ska komma att uppskattas och befolkas.

Enligt aktivitetsmätningar av vad som ger liv till en plats, är de som stannar till på platsen av mycket högre värde än de som endast passerar förbi. Ett exempel är person ett som passerar en plats på 15 sekunder och bidrar till liv på platsen under denna stund. Person två möter en bekant och stannar till och pratar med denne under fem minuter. Person två har därmed bidragit till tjugo gånger så mycket liv som person ett.

För att skapa möjlighet för aktiviteter av olika slag på en plats, är det viktigt att förutsättningarna är goda för elementära aktiviteter. Till dessa aktiviteter räknas att gå, stå, se, höra och samtala. Om möjligheterna för dem är

goda, finns förutsättningar för att även andra aktiviteter ska uppstå.

3) Sociala aktiviteter kan vara att hälsa på varandra, samtala, lyssna på andras samtal eller att leka och spela med varandra. De existerar endast där valfria, rekreativa aktiviteter förekommer. Staden är en mycket viktig arena som bärare av dessa sociala aktiviteter, då de fyller behovet av kontakt av både hög- och låg intensitet. Lågintensitetskontakten, att höra andra människor samtala och utföra handlingar, är speciellt viktig för ensamma människor. Att se andra människor företa sig olika saker, kan inspirera till egna handlingar.

För att liv ska uppstå på en offentlig plats är dess kanter viktiga, då aktiviteter ofta börjar i kanterna och sedan sprider sig inåt i rummet. Därför är utformningen av rummets kanter av stor betydelse för livet i resten av rummet. Finns möjligheter för människor att stanna till längs kanterna och erbjuder dessa god översikt över rummet, är sannolikheten stor att uppehåll görs på platsen. (Gehl, 1980)

Mats Lieberg, urbansociolog, professor och forskare inom landskapsarkitektur, beskriver stadens betydelse för ungdomar. De är i ett stort behov av egna platser, men saknar samtidigt självklar rätt till sådana platser. Detta dilemma löser de genom att söka sig till olika platser i det offentliga rummet. Lieberg har i sin forskning utvecklat en modell över tre typer av platser i offentliga miljöer som han benämner reträttplatser, interaktionsplatser och frizoner. (Lieberg 1992, 2007)

Interaktionsplatser är till exempel innerstadsmiljöer och torg, där det är mycket folk i rörelse. Dessa platser kännetecknas av sitt sociala innehåll och de aktiviteter

som förekommer. På interaktionsplatser kan stadslivet betraktas, samtidigt som betraktaren är synlig för andra människor. På dessa platser kan ungdomar komma i konfrontation med vuxna och andra grupper. Lieberg (1992) delar upp interaktionsplatserna i två huvudkategorier. På *favoritställen och stamställen* sker möten med andra ungdomar. Eftersom ungdomar utifrån sin ålder, bakgrund och stil är uppdelade i olika grupper, tenderar olika ungdomars fysiska arenor att bli rumsligt separerade. På *stråk och öppna platser* däremot, sker möte med alla grupper, inklusive ungdomar. Deras fysiska rumsliga aspekt kännetecknas av att de har ett centralt läge och är lättillgängliga för alla. (Lieberg, 1992).

Reträttplatser, är platser dit man söker sig för att komma undan från stadens liv och inte vara i centrum för andras beskådan. Lieberg (1992) delar in reträttplatserna i de två huvudgrupperna *tillhåll* och *gömsällen*. Tillhåll är platser där ungdomarna har eget ansvar och kontroll, där de vistas mycket och känner sig hemma. I tillhållen är ungdomarna fria från vuxnas insyn och från kravet att prestera. De ska gärna vara lättillgängliga, men avskilda från skolan och vuxenvärlden. Gömsällen uppsöks för att få vara ifred för både vuxna och andra ungdomar. De bör vara lättillgängliga, men med en sluten rumslig form. Ungdomar lär känna sina gömsällen och återvänder till dem när de vill vara ostörda.

Frizoner eller frirum, är den sociala och rumsliga kontexten för handlingar som upplevs som frigörande i förhållande till samhällets systembetingade krav. För att en plats ska kunna uppfylla kravet som frizon ska den vara fri från vuxenkontroll och inte ha något annat syfte än det som ungdomarna själva ställer upp. I en frizon bör det även finnas möjligheter till experimenterande av

Rummets kanter är viktiga för aktiviteten i rummet.

aktiviteter som inte är bestämda på förhand. Frizoner har inga fasta gränser, vilket skiljer dem från gömsällen och tillhåll (Lieberg, 1992, 2003).

Offentlig plats

I Nationalencyklopedin går att läsa:

"offentlig plats, term som i ordningslagen (1993:1617) ersatt den äldre termen → allmän plats. Den avser i huvudsak detsamma men omfattar även t.ex. parkeringsplatser, s.k. innertorg och väntsalar i anslutning till allmänna kommunikationer, vare sig de finns inom- eller utomhus." (NE, 1994)

allmän plats, enligt allmänna ordningsstadgan mark som omfattar allmän väg, gata, torg, park eller annat område som är tillgängligt för allmänheten. Enligt brottsbalken anses även tåg, affärer, restauranger, teatrar och kyrkor etc. som allmänna platser. **Litt.:** H. Ragnemalm, *Allmän plats* (1978) (NE, 1989)

Enligt Mats Lieberg kommer begreppet offentlighet från tyskans `öffentlich`, som betyder öppen, tillgänglig. Offentlig betyder även allmän, gemensam. I diskussionen om begreppet offentlighet i förhållande till staden och de platser som är i fokus för mitt arbete utgår jag från Liebergs definition. Där framhålls särskilt två aspekter. För det första den fysiska och rumsliga aspekten. Stadens offentlighet som plats, vilken tillsammans med offentliga lokaler och offentliga anläggningar, utgör stadens offentliga rum. För det andra avser jag de aktiviteter och det sociala liv som utspelas på dessa. Denna offentlighet som social sfär har speciella, informella regler som

Reträttplatser kan förekomma även på välbesökta platser. På bilden har några besökare hittat reträttplatser nere vid vattnet på Oslos operahus.

reglerar umgänget mellan människorna på platserna. Man kan tala om en gatuoffentlighet och syfta på det spel som är karaktäristiskt för det sociala livet på gatan. Offentliga platser betraktas som offentliga genom att tillhöra alla stadens invånare och vara tillgängliga för alla alltid. Men olika platser uppfattas som mer eller mindre offentliga beroende på hur de används. Graden av offentlighet utgörs av i vilken utsträckning dessa platser är öppna och tillgängliga, i vilken utsträckning de tillåter fri cirkulation och ett fritt meningsutbyte mellan människor (Lieberg 1992).

Bosse Bergman, forskare och arkitekturhistoriker, menar att en levande stad kräver ett fungerande handelscentrum. Idag konkurrerar många stadscentrum med externa köpcentrum, vilka kan erbjuda bekväma shoppingmöjligheter med allt under samma tak och god tillgång till gratis parkeringsplatser. Den grad av offentlighet dessa miljöer får, bestäms både av hur öppna och tillgängliga de är, vem som äger och förvaltar dem samt på vilket sätt de används. Då allt fler använder

sig av dessa externa köpcentrum blir stadskärnorna alltmer avbefolkade.

Att vända trenden med handel i externa köpcentrum kräver förändring av nutida inköpsvanor och livsstilar. Det kortsiktiga alternativet är istället en förstärkning av citykärnornas egen konkurrenskraft genom att göra det lättare för olika typer av kommers . Det tar kommersialismens motståndare strid mot. De hävdar att man bör bekämpa och mildra effekterna av kommersialismen, då den ger ett krympt utrymme för avvikande aktiviteter och personer (Red. Bergman, Schele, 2000).

Arkitekt Lina Olsson har doktorerat i Arkitektur på en avhandling om den självorganiserade staden (2008). Enligt henne är en trend nära sammankopplad med kommersialismens utbredning, att offentliga platser blir mer exklusiva. Redan idag körs hemlösa bort från många platser i innerstaden. Risken är att det verkligt offentliga utrymmet krymper. Möjligheten att använda rummet som demokratiska rum för politiska yttringar och icke-kommersiella aktiviteter blir mindre. Detta motiverar frågan: Vems är staden?

Många forskare har beskrivit hur det offentliga rummet i allt högre grad blivit en ordnad plats för medelklassens konsumtionsinriktade aktiviteter. Lina Olsson beskriver hur staden blir alltmer uppdelad och hur barriärer skapas mellan olika sociala grupper medan de socialt blandade stadsdelarna blir allt färre. Mindre kontakt mellan grupperna leder till att rädslan för de marginaliserade grupperna, däribland människor från andra kulturer, utvecklas och förstärks. Att bli av med hemlösa från vissa områden framställs som ett nödvändigt sätt att öka tryggheten (Olsson, 2008).

Det är i staden olika människor och grupper möts. Här för nyårsfirande på Möllevångstorget.

Jesper Meijling är arkitekt och forskar inom samhällsplanering och ekonomi. Han menar att en stad som främjar möten mellan människor med olika bakgrund, minskar rädslan mellan grupperna. Det leder till öppenhet och större förståelse. Mångfald gynnar kreativiteten och ger fler kombinationsmöjligheter, vilket är hälsosamt för en stad även ur en ekonomisk aspekt (Meijling, 2007).

Mats Lieberg framhåller ungdomarnas behov av offentliga rum. Ur en lärande-synpunkt är det viktigt att vistas bland olika typer av människor. Bemötandet med stadens olika individer och den sociala friktion som råder i staden, är en del i ungdomars sökande efter sin egen identitet. Det är ett sätt att, inför vuxenlivet, lära sig handskas med olika situationer.

Det är i staden som olika människor och grupper möts och det är där olika åsikter, attityder och ställningstaganden konfronteras och bryts mot varandra. Det är här vi tränas att bemöta kulturell olikhet, hantera avvikande beteenden och hantera sociala konflikter. (Lieberg, 2007, Locus 4, sid. 45)

Denna lilla dockteater stod på ett holländskt torg och var öppen för alla barn (och vuxna) som passerade.

ungdomar att använda den för att uttrycka sin personliga identitet och kulturella tillhörighet. Gatukonstnärer och organisationer som Reclaim the street visar att så inte är fallet idag (Lieberg, 2007).

Detta lärande kan även ske i köpmiljöer, men det finns en betydande skillnad. Köpmiljöer har en begränsning i tillgänglighet och öppenhet som inte förekommer på samma sätt i det offentliga rummet. Konsekvensen av detta blir att man i köpcenter endast möter delar av samhällets befolkning. Där finns inget utrymme för oliktankande och motsättningar. Risken för privat exploatering är stor på dessa platser, då endast en viss grups intressen kommer till tals.

En avgörande fråga för om en plats fungerar som offentligt rum är om den fungerar även för människor som inte är ute efter att konsumera. Förutsättningen för att ungdomar ska kunna lära av staden är att de har rätt att vistas i den. Det måste finnas en möjlighet för

Appropriation

Lina Olsson (2008) skildrar appropriation av en plats som att göra avtryck på den. Genom att sätta sitt märke på platsen, gör användaren platsen till sin utan att inskränka på andras möjlighet att också göra den till sin.

En stad som gör appropriation möjlig är en stad där invånare och besökare kan vara med och sätta avtryck och prägel. En sådan stad är inte endast en produkt av det som marknaden och institutioner vill att staden ska vara.

Enligt Lina Olsson som hämtat inspiration av bl a Henri Lefebvre, sociolog och filosof från Frankrike, agerar varje individ i förhållande till vad som redan approprierats av andra. Genom appropriation skapas levda rum där konkreta objekt, symboler, färger och former ges mening och värde. Appropriationen utgör ett objekt vars produktion och produkt är sammanlänkade. Appropriation som inte omskapar och sätter sina spår i rummet, förmår enbart att bryta domineringen temporärt.

Rummet blir förutsättningen för dess användare att synas och därmed kunna påverka och förändra rummet och staden. Samtidigt är rummet målet för förändring. Det är rummet och staden som ska påverkas. Där synliggörs invånarnas olika viljor och åsikter. Denna aspekt av rummet i staden är viktig på ett politiskt plan. Politiska synpunkter kan vädras i det offentliga rummet och genom det offentliga rummet.

Lefebvre menade enligt Olsson (s. 55) att rumsliga praktiker kan materialisera det sociala rummet. Rumsliga praktiker kan vara vardagliga göromål, som att gå eller

Genom appropriation sätter användaren sin prägel på rummet

sitta ner. Det kan också vara ting som motorvägar och flygtrafik. Rumsliga praktiker är nära sammankopplat med det varseblivna som berör vad kroppen upplever/ kan förnimma.

Lina Olsson har även låtit sig inspireras av Michel de Certeau (1925-1986) som var en fransk jesuit, filosof, psykoanalytiker och samhällsvetare med intresse för olika typer av praktiker. Han hävdade att man även i repetitiva vardagliga göromål, skapar något. Dessa praktiker, eller taktiker som de även kallas, ger inte upphov till egna produkter men skapar ändå något genom sätten att göra. Dessa göromål bildar dominerande strukturer som approprierar rum. Taktikerna lyckas på så sätt manipulera de strategier som försöker styra de taktiska handlingarna. Olsson (2008, s. 54 ff) beskriver strategin och taktiken som två olika handlingslogiker. Strategins vilja är att dominera och styra över platsen och avgränsar den till det den vill att platsen ska vara. Platsens funktion blir att prioritera endast det som stämmer överens med den egna ordningen. Strategiernas ordnade platser syftar till att eliminera taktiker. Taktiker vill temporärt låna styrkan i den ordnade platsen. De försöker osynliggöra sina aktiviteter för att hålla greppet om platsen. Dessa flyktiga handlingar saknar förmåga att upprätta en ordnad plats. Taktikerna blir således länken mellan platsens ordning som ideal och den praktiska verkligheten. (Olsson, 2008)

4. De fyra platserna

Inledning till de fyra platserna

Här följer en presentation av de fyra, små, centralt belägna, offentliga platser som arbetet kretsar kring. Samtliga platser ligger i Malmö. Två av platserna har hög grad av aktivitet, medan endast en låg grad av aktivitet förekommer på de andra två. Nya gestaltungs-förslag presenteras för de två platserna med låg grad av aktivitet.

Kanalplatsen med hög grad av aktivitet, ligger i samma stadsdel som parkeringen, med låg grad av aktivitet. Dessa analyseras parallellt och parkeringen jämförs med kanalplatsen. Med utgångspunkt i resultaten av analyserna presenteras ett nytt gestaltungs-förslag för parkeringen.

Rondellen och den lilla parken ligger i en annan stadsdel, med andra förutsättningar. I rondellen förekommer en hög grad av aktivitet, medan endast en låg grad av aktivitet förekommer i den lilla parken. Rondellen och den lilla parken analyseras parallellt. Utifrån resultaten av analyserna presenteras ett nytt gestaltungs-förslag för den lilla parken.

4.2.1

Beskrivning av området kring kanalplatsen och parkeringen

Kanalplatsen och parkeringen ligger i centrala Malmö. Kanalplatsen används ofta, medan parkeringen har förhållandevis få användare. Området har stark kommersiell kraft, med ett stort antal besökare varje dag. Många arbetar och bor i området och det är dessutom ett område där många turister vistas.

Kanalplatsen är en integrerad del av Malmös främsta gågata, Södergatan. Norrut i detta stråk ligger Gustav Adolfs torg, Stortorget och Malmö Centralstation. Söder om Kanalplatsen byter gågatan namn till Södra Förstadsgatan och leder till Triangeln, ett torg med galleria och Hilton hotell, som reser sig högt över omgivande byggnader. Några kvarter bortom Triangeln ligger Möllevångstorget.

Parkeringen ligger ca 200 meter bort från kanalplatsen och ett kvarter ifrån gågatan Södra Förstadsgatan. Utmed parkeringens ena sida löper ett annat stråk, längs med Storgatan. Österut korsar detta stråk gågatan Södra Förstadsgatan och leder sedan till Davidshalls torg. Detta torg är idag populärt med restauranger och caféer, men förväntas bli ännu mer välbesökt i framtiden då det står inför en upprustning. Öster om Davidshalls torg ligger bland annat Stadsbiblioteket och Slottsparken som har många besökare. Väster om Parkeringen leder stråket genom Kungsgatans dubbelalléer förbi Rörsjöstaden, med attraktivt boende och gymnasieskola. Kungsgatan leder till Värnhemstorget med pågående byggnation av Entré Malmö, som väntas locka många från Malmö med omnejd.

Kanalplatsen och parkeringen ligger i Malmös mest besökta och mest kommersiella område.

Lynchanalys över området kring kanalplatsen och parkeringen

- distrikt:

Kanalplatsen ligger i stadsdelen Gamla staden och utgör en del av Malmös främsta gågata, Södergatan. I området samsas kommersiell verksamhet med bostäder och Malmöbor med turister.

Parkeringen ligger i stadsdelen Lugnet. Lugnet består till största delen av ett bostadsområde byggt i slutet av 1970-talet, men parkeringen ligger utanför detta. Det är visserligen bostäder kring parkeringen också, men dessa är uppblandade med bland annat kommersiell verksamhet, vårdmottagningar och gym. Dess närhet till gågatan Södra Förstadsgatan, som den ovan nämnda gågatan heter söder om Drottninggatan, gör denna del av Lugnet till en del av Malmös kommersiella distrikt.

- barriärer:

Det ligger inga starka barriärer i direkt anslutning till kanalplatsen. Kanalen känns som en integrerad del av platsen och då Kanalplatsen ligger direkt i anslutning till bron på Södra Tullgatan utgör kanalen ingen barriär.

Bostadsområdet Lugnet är ett slutet område och bildar barriärer åt norr, söder och väster. Parkeringen som ligger intill bostadsområdet Lugnet är istället starkare kopplat till Södra Förstadsgatan i väst, Kungsgatan i öst och Drottninggatan mot norr.

- vägar:

Gågatan Södra Förstadsgatan, som norr om Drottninggatan byter namn till Södra Tullgatan, är av stor betydelse för både Kanalplatsen och Parkeringsplatsen med sitt starka stråk av fotgängare.

Drottninggatan är starkt trafikerad och en av bilisternas centrala länkar mellan östra och västra delarna av centrala Malmö.

Storgatan är av mycket stor betydelse för parkeringen, då den passerar utmed denna och utgör kopplingen mellan Södra Förstadsgatan och Kungsgatan.

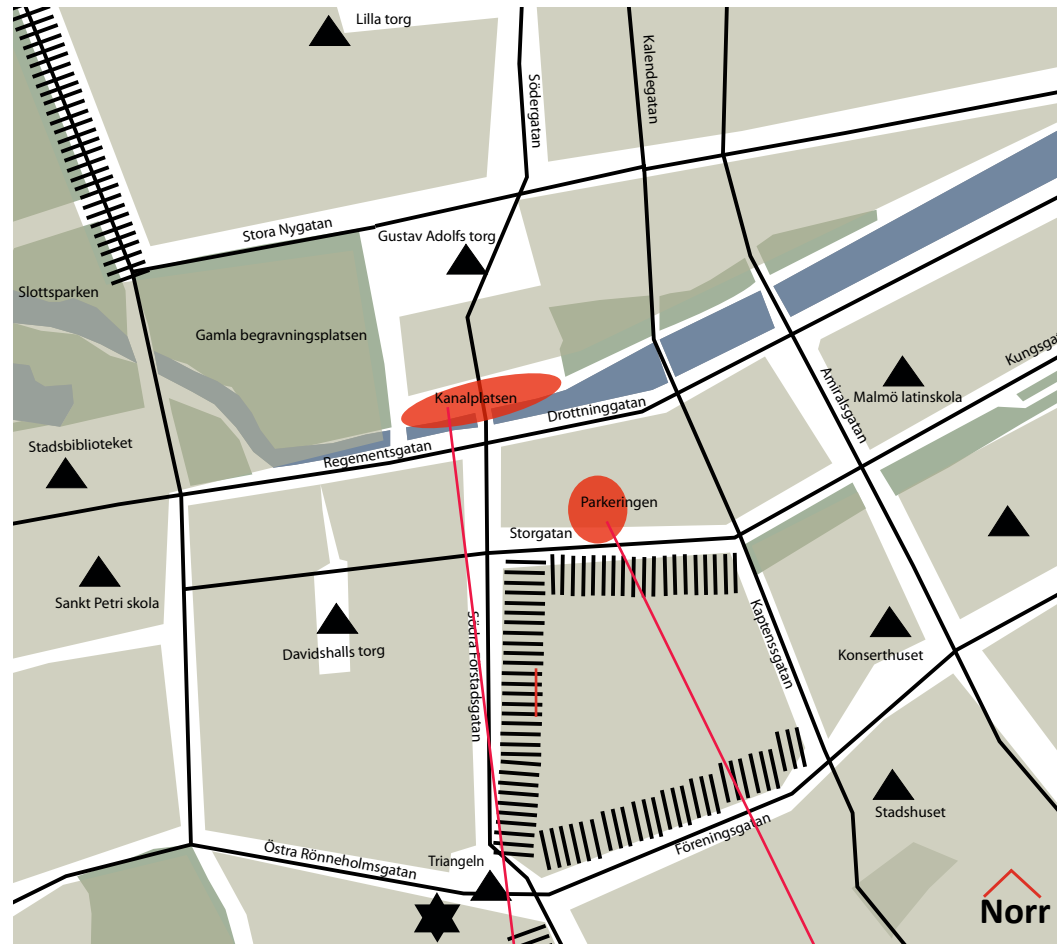
Kungsgatan är en viktig förbindelse till Malmö centrum för boende i Malmös östra delar.

- noder:

Gustav Adolfs torg ligger ett kvarter norr om Kanalplatsen och är en av Malmös största noder. Kring torget finns bland annat affärsverksamhet, restauranger och hotell. Torget är även en bussknytpunkt. Ofta pågår olika sorters tillfälliga evenemang på torgets öppna ytor.

Torget Triangeln är en annan viktig nod i Malmö. Det ligger utmed Södra Förstadsgatan, några kvarter söder om kanalen och utgör den sydligaste delen av gågatan. Invid Triangeln ligger Triangelns köpcentrum och Hilton hotell.

Biblioteket är en viktig plats för många Malmöbor. Det ligger intill Slottsparken och är en bidragande anledning till den öst-västliga rörelsen på Storgatan.

Davidshallstorg är ett relativt lugnt torg, med ett antal restauranger, caféer och mindre affärsverksamhet.

Kanalplatsen utgör en mindre nod på gågatan Södra Vallgatan.

- landmärken:

Hilton hotel, vid Triangeln, reser sig högt över omkringliggande bebyggelse.

Kanalplatsen

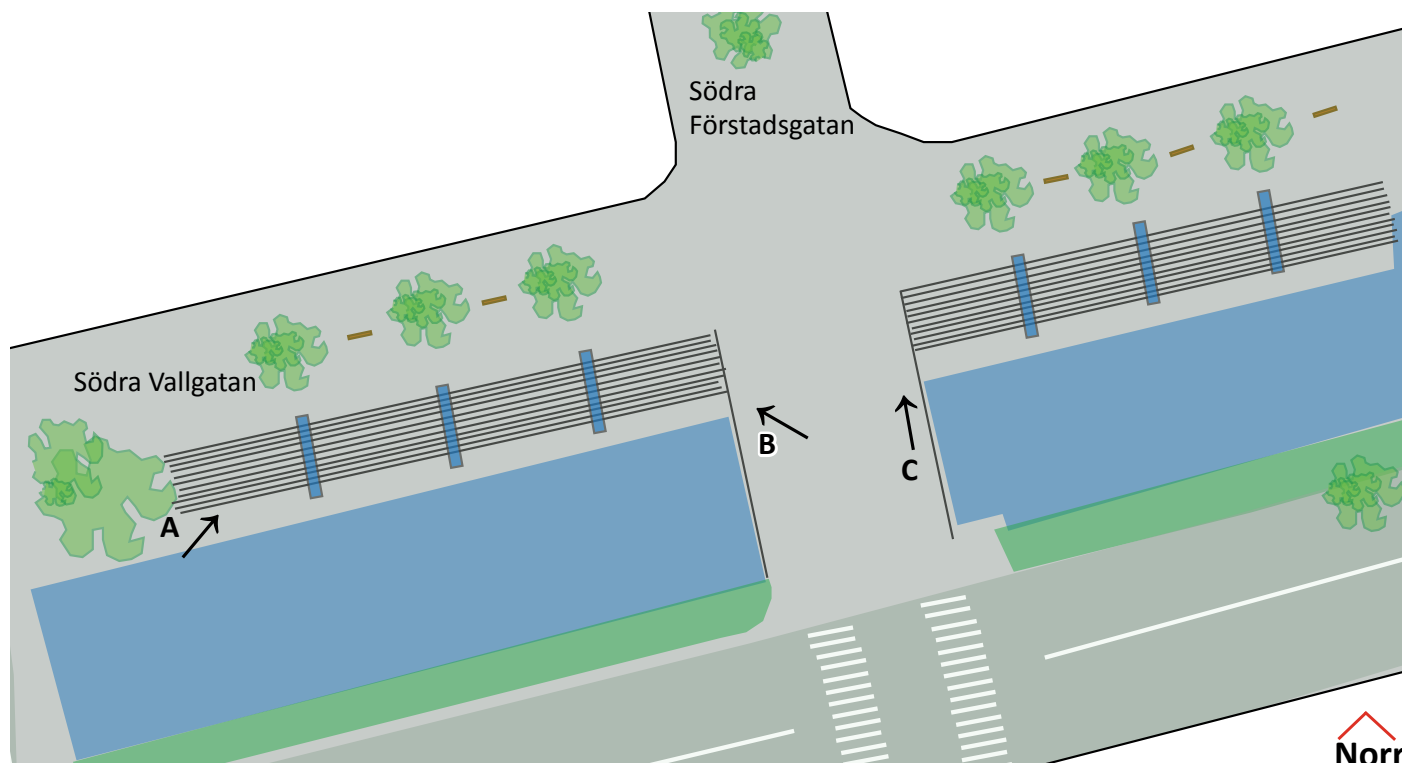

Parkeringen

Beskrivning av kanalplatsen

Det jag i detta arbete kallar Kanalplatsen, är den platsbildning som består av en del av Södra Vallgatan och de intilliggande trapporna ner mot kanalen. Platsen är belägen utmed norra sidan av kanalen. Kanalplatsens norra sida är kantad av fasader till olika butiker, mestadels klädaffärer. Kanalplatsens södra del består av trappor som leder ner mot kanalen. På några trappsteg sitter små kattskulpturer. Trapporna korsas av dekorerande vattenrännor med ca 7 meters mellanrum. Mellan husfasader och trappor löper en gånggata, Södra Vallgatan, med bänkar, belysning och träd. Genom Södra Vallgatan skär Malmös främsta gånggata, Södergatan.

A

Trappor med vattenrännor leder ner till kanalen.

B

Bron korsar kanalen och övergår i gågata.

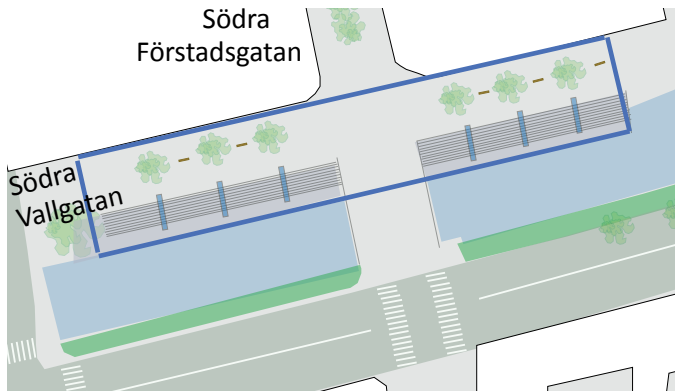
C

Gågatan korsar Kanalplatsen och fortsätter mot Gustaf Adolfs torg.

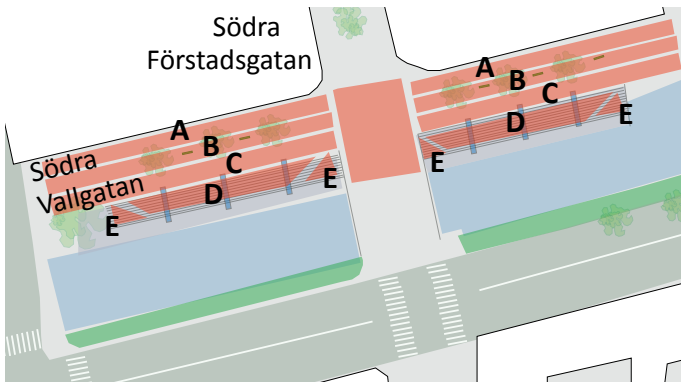
4.5.1

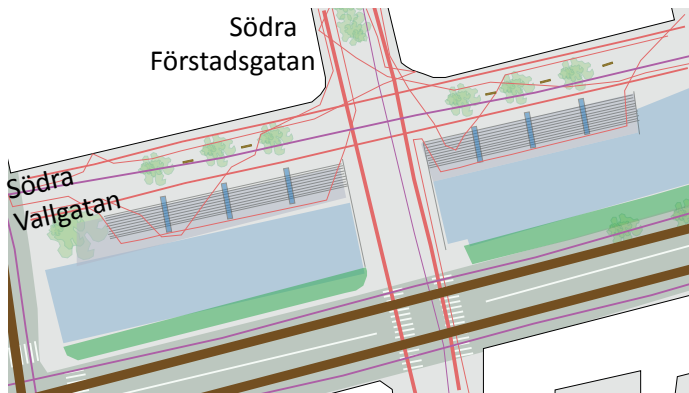
Analys av kanalplatsen

Platsens fysiska yttre gränser: Kanalplatsen begränsas av byggnadsfasader i norr och av kanalen i söder. Jag har valt att avgränsa platsens västra- och östra sida till trappornas yttre kortsidor.

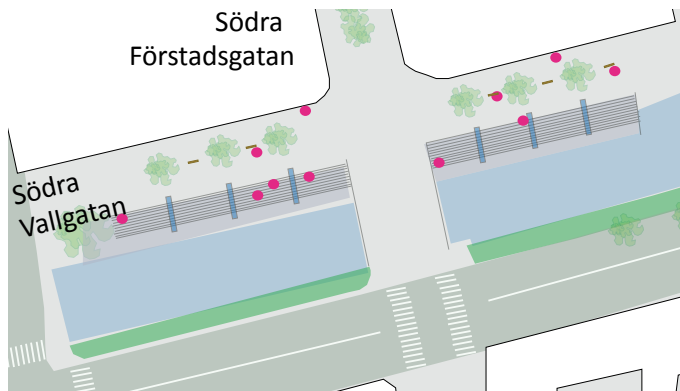

Platsens olika delar: Kanalplatsen kan delas upp i fem delar. **A.** Längs affärerna går ett shoppingstråk. **B.** Intill shoppingstråket finns ett område att stanna till på och bänkar att sitta på. Denna yta används även för cykelparkering. **C.** Gångbanan invid trappen används av dem som vill ta sig vidare och inte är intresserad av butikerna. Här förekommer även en viss cykeltrafik. **D.** Trapporna används för att sitta och vila på. Ofta äter någon medhavd mat eller väntar på någon. Denna del ligger i ett interaktivt läge. **E.** Platser för reträtt i trapporna.

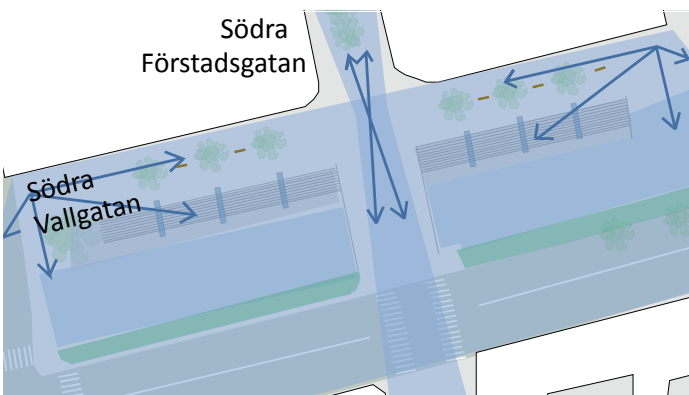

Rörelsen på platsen: Den tunnaste linjen anger ca 1 person/10 min och den grövsta linjen ca 50 personer/10 min. Inom platsens gränser förekommer endast fotgängare (röd linje), med undantag för ett litet antal cyklister (lila linje). Platsens starkaste stråk är gågatan, men även längs gångbanan som är parallell med trapporna passerar många användare. Drottninggatan, Söder om kanalen, är starkt trafikerad av bilister (ej räknade).

Uppehållsplatser: Kanalplatsen är en populär uppehållsplats och användarna väljer olika delar av platsen för olika syften. Ofta används bänkarna på Södra Vallgatan liksom trappornas avsatser. Äldre människor, som behöver arm- och ryggstöd, använder nästan uteslutande bänkarna. Det gör även andra människor som önskar en plats i interaktivt läge. De övre trappstegen används också av människor som söker en sittplats i interaktivt läge. Trappornas nedre avsatser används av de som önskar en plats i reträttläge, trots Kanalplatsens centrala placering i staden. Vid nederbörd söks skydd under fasadernas utskjutande tak.

Siktmässiga gränser: Kanalplatsen erbjuder god sikt över kanalen och över Drottninggatan, på andra sidan kanalen. Man kan även se längs med Drottninggatan i både sydvästlig och nordöstlig riktning. Oavsett var man befinner sig på Kanalplatsen, förutom från de lägre trappstegen, har man god sikt över platsen. Om man står på gågatan ser man både till Gustaf Adolfs torg och långt längs med gågatan på andra sidan kanalen.

Offentlighet och aktivitet: På platsen råder en hög grad av offentlighet i social bemärkelse. Där förekommer människor i olika åldrar, i olika gruppkonstellationer, från olika länder och från olika stadsdelar. Graden av offentlighet är hög även i rumslig bemärkelse. Vissa butiker har skyltar eller blomkrukor invid entréerna, men detta tar inte något större anspråk av den öppna platsen. Tillgängligheten är god från flera olika håll och fri cirkulation råder över nästan hela platsen.

Nödvändiga, valfria, rekreativa och sociala aktiviteter förekommer på Kanalplatsen. Rummets kanter erbjuder goda möjligheter för den som vill stanna till. De nödvändiga aktiviteterna består av människor som passerar eller stannar till på platsen under sin väg till jobbet, till skolan och under inhandlandet av varor. Från morgon till tidig kväll är rörelsen stor, nästan uteslutande av fotgängare längs gågatan Södra Förstadsgatan. Sent på kvällen och på natten är det endast ett fåtal som rör sig på platsen. Längs med kanalen transporterar sig vissa på cykel. Ingen biltrafik förekommer på platsen överhuvudtaget.

Vid nederbörd söker några skydd för regnet under butiksfasadernas små tak och tittar in i butikernas skyltfönster. Då vädret tillåter, uppstår rekreativa aktiviteter. Många stannar till och vissa sätter sig på platsens bänkar och trappsteg. Den estetiska utformningen med kanalen som blickfång, är troligen en bidragande anledning för många som bara är ute för att strosa runt, att slå sig ner på platsen.

Kanalplatsen är en väl fungerande interaktionsplats. Det centrala läget invid den stora strömmen av passerande människor erbjuder många människor att betrakta och att visa upp sig för. Den stora variationen av passerande människor och det sociala spelet mellan dem, gör Kanal-

platsen händelserik stora delar av dagen.

Sociala aktiviteter som hälsningar mellan människor som är mer eller mindre bekanta med varandra, diskussioner mellan vänner och barn som leker någon enkel lek, förekommer ofta på Kanalplatsen. Trots att många vistas på platsen är antalet olika aktiviteter på platsen begränsade.

Att folk vistas på platsen sker nästan uteslutande under sen förmiddag, mitt på dagen och under eftermiddagen. Det är däremot inte många som stannar till på morgonen och kvällen.

Inom Kanalplatsen finns också lägen för reträtt. Ungdomar sitter ibland vid trappornas lägre trappsteg, invid brofästet. Där bildas ett slags tillhåll. Även om platsen inte är direkt avskild, är den nästan fri från insyn och det som sägs där nere, hörs inte upp till gågatan. Vissa drar sig även undan åt sidorna, bort från bron, i ett mer avskilt läge. Då hela kanalplatsen är väldigt öppen, erbjuds inga bra platser som gömställen.

Appropriation: Den strama utformningen gör att varje försök till att appropriera platsen med stor sannolikhet skulle ses som vandalisering. Då det inte finns spår av platsens användare kan platsen uppfattas som en aning kal och opersonlig.

4.6.1

Diskussion kring kanalplatsen utifrån analysen

Jag anser att Kanalplatsen fungerar mycket väl som offentlig plats. Att platsen lyckas kombinera så många olika egenskaper och funktioner, ger möjlighet att använda den i många olika syften. Det är en mycket viktig anledning till det omfattande livet på Kanalplatsen.

Kanalplatsen ligger utmed ett starkt stråk. Att kanalplatsen är placerad i ett kommersiellt område, men i sig är en plats där man inte behöver spendera pengar, gör platsen attraktiv både för människor som är ute i kommersiella ärenden och för personer som inte är det. Dess kanter ger goda möjligheter att stanna till vid. Platsen är användbar för både nödvändiga, rekreativa och sociala aktiviteter. Det finns dessutom möjlighet att använda Kanalplatsen både som interaktionsplats och som reträttplats, vilket bidrar till en bred publik.

Platsen lämnar en mycket begränsad möjlighet för appropriation . Men då Kanalplatsens övriga egenskaper och funktioner är starka, är möjligheten till appropriation inte nödvändig för att hålla platsen levande. Att platsen inte ger användarna någon möjlighet att påverka den, kan bidra till att platsen inte alls känns privat, utan mycket offentligt.

Några ungdomar sitter i undanskymt läge och använder platsen som reträttplats.

De nödvändiga aktiviteterna består till stor del av människor som passerar platsen

4.4.2

Beskrivning av parkeringen

Parkeringen ligger ett kvarter öster om gågatan, Södra Förstadsgatan. Två kvarter väster om parkeringen ligger den västligaste delen av Kungsgatan. Ett kvarter norrut ligger den starkt trafikerade Drottninggatan och intill denna, södra sidan av kanalen. Direkt söderut från parkeringen ligger bostadsområdet Lugnet. Två av parkeringens sidor gränsar mot husfasader. De andra två gränsar till bilvägar med trottoarer, vilka i sin tur gränsar till fasader. Parkeringsplatsen är nästan helt asfaltbeklädd, med plats för 35 bilar och ca 30 cyklar. Det finns även en smal buskrad, ett litet buskage och tre små träd på platsen. I parkeringens sydvästra hörn står en telefonkiosk.

Cykelparkering på parkeringens västra sida.

Nästan hela platsen är avsedd för bilar.

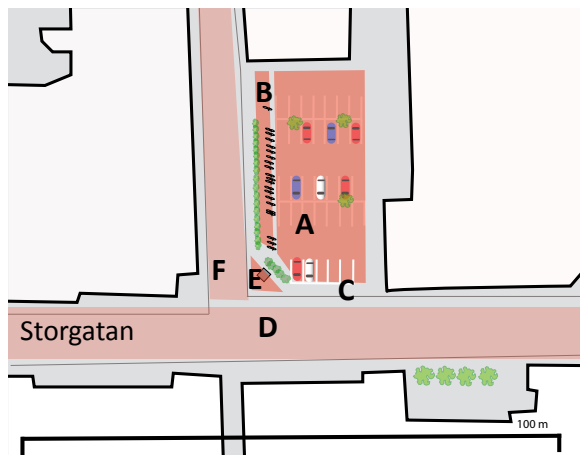
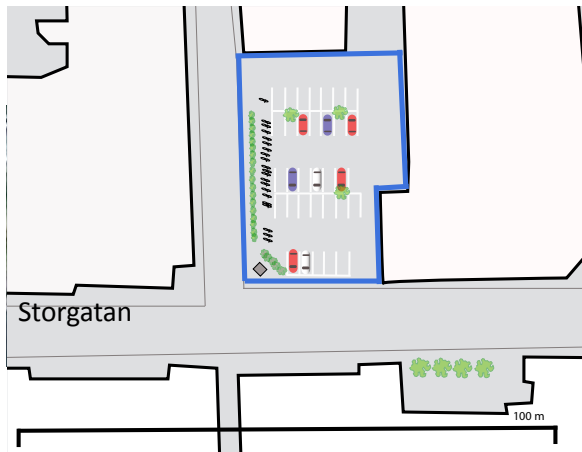

Invid parkeringen löper Storgatan, som kopplar ihop Södra Förstadsgatan med Drottninggatan

4.5.2

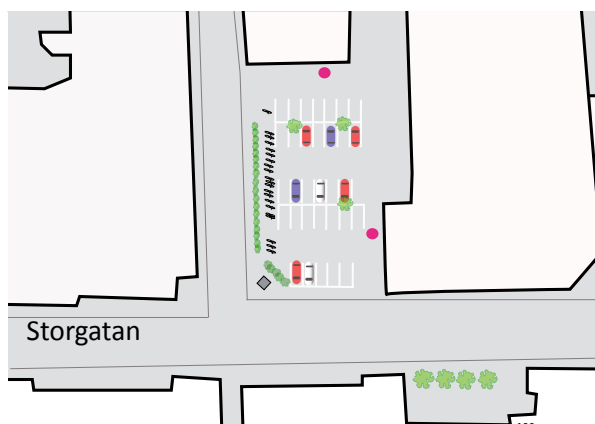
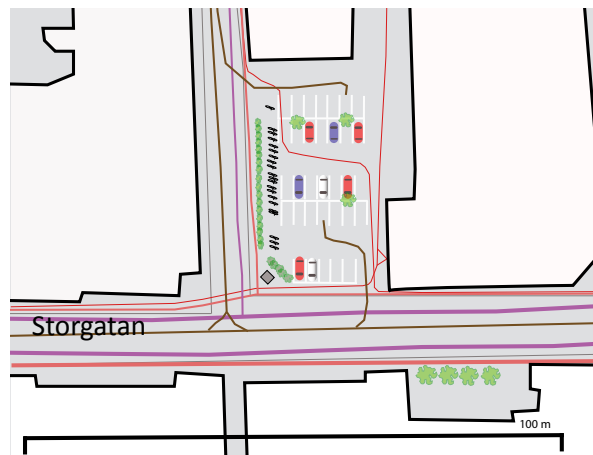
Analys av parkeringen

Platsens yttre gränser: Två av parkeringens sidor begränsas av husfasader och de andra två av gator med trottoarer.

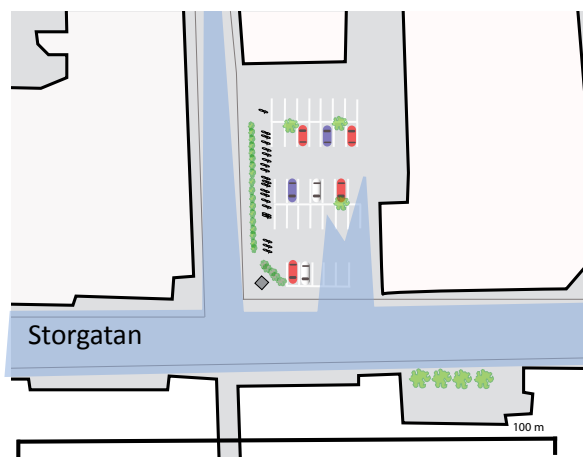
Platsens delar: **A.** Parkeringen består till största delen av bilparkering. **B.** Cykelparkering utmed ena trottoaren. **C.** Trottoarer löper utmed två sidor av platsen. **D.** Storgatan utgör ett starkt stråk av cyklister och fotgängare och ett fåtal bilister, men är inte en integrerad del av platsen. **E.** En telefonkiosk som endast används mycket sällan, utgör gaturummets enda uppehållsplats. **F.** Västra Kanalgatan används främst för att ta sig till parkeringen eller för att hitta en parkeringsplats längs någon av gatorna i omgivningen.

Rörelse på platsen: Den tunnaste linjen anger ca 1 person/10 min och den grövsta linjen ca 50 personer/10 min. Inom parkeringen består rörelsen av de som lämnar och hämtar sina bilar (biltrafik markeras med bruna linjer) och cyklar (cykeltrafik markeras med lila linjer). Även en viss rörelse till och från Specialistkliniken förekommer. Endast ett fåtal fotgängare (fotgängare markeras med röda linjer) korsar parkeringen och totalt är rörelsen på parkeringen liten. På Storgatan är trafiken omfattande och består mestadels av fotgängare och cyklister. Rörelsen på Västra kanalgatan är betydligt mindre.

Uppehållsplatser: Platsen erbjuder, förutom telefonkiosken i parkeringens sydvästra hörna, inga uppehållsplatser. Ibland står någon utanför Specialistklinikens entré och röker, eller vid parkeringsautomaten och betalar, men dessa uppehåll är mycket kortvariga.

Siktmässiga gränser: Sikten från stadsrummet som parkeringen ligger i är mycket begränsad då fasader innesluter platsen på alla sidor. Om man står utmed Storgatan kan man se både till Södra Förstadsgatan och till Kungsgatan. Inom parkeringen varierar sikten beroende på vilka bilar som parkerat där. Men inte bara bilar, även cyklar och häcken mellan parkeringen och Västra kanalgatan skymmer sikten. Den sydvästra hörnan av parkeringen, med telefonkiosk och buskar, blockerar sikten från parkeringens sydvästra hörn.

Offentlighet och aktivitet: Den rumsliga offentligheten på parkeringen är låg. Parkeringen är en sluten plats. Parkerande bilar har tillgång till parkeringen, i den mån den inte är full, men för övriga bilister, fotgängare och cyklister är tillgängligheten mycket begränsad. Aktiviteterna på platsen är uteslutande nödvändiga. Parkeringens kanter erbjuder, förutom telefonkiosken i parkeringens sydvästra hörna, inga platser att stanna till på. Detta bidrar till att även den sociala offentligheten är låg. Nästan hela platsen upptas av bilparkeringen. Förutom de som parkerar sitt fordon på platsen, stannar någon enstaka till och pratar i sin mobil, men i övrigt förekommer inga andra användare.

Rörelsen utmed Storgatan är mycket stark. Det är framför allt fotgängare och cyklister som utgör trafiken. Bara någon enstaka bil, oftast på jakt efter en parkering, rör sig längs med Storgatan. Rörelsen är som störst under rusningstid, då folk är på väg till och från arbete och skola, men även kvällstid passerar många parkeringen. Utmed Västra kanalgatan är rörelsen mycket svagare och består till stor del av dem som söker plats på parkeringen eller längs någon av de omgivande gatorna. Rörelsen över parkeringen är mycket liten utöver de som parkerat sin bil eller cykel där.

Då parkeringen inte har några vistelsemöjligheter, fungerar den varken som interaktionsplats eller som reträttplats.

Appropriation: De parkerade bilarna, och till viss del cyklarna, approprierar platsen. Lina Olsson (2008) skildrar appropriation av en plats som ett sätt att göra platsen till sin genom att sätta sitt märke på platsen, utan att inskränka på andras möjlighet att också göra den till sin. På parkeringen approprierar bilisterna och i viss

mån cyklisterna platsen genom att lämna sina privata ägodelar på den. Skillnaden mellan den appropriation som Lina Olsson beskriver och den som pågår på parkeringen är att bilarna hindrar andra användare från att göra platsen till sin. Förutom detta är inga tecken på appropriation synliga på parkeringen.

Diskussion kring parkeringen utifrån analysen

Parkeringen ligger på ett av stadens mest välfrekventerade stråk sett till antalet cyklister och fotgängare. Stråket är på grund av sin utformning inte lika tydligt definierad som gågatan, men under vissa tider på dygnet är det fler som passerar parkeringen på Storgatan än gågatan på kanalplatsen. Det bidrar till platsens stora potential att bli mer använd.

Jag uppfattar att platsen har en mycket låg grad av offentlighet. Det är i princip omöjligt för någon annan, än de 35 bilister som får plats att parkera sina bilar, att använda platsen. På så sätt kan man påstå att en betydande del av platsen approprierats eller tagits i besittning under stora delar av dagen. Cykelparkeringen gör att något fler kan dra nytta av den, trots att det också bara handlar om förvaring av privata föremål. Offentlig plats i bemärkelsen offentlig, öppen, gäller inte parkeringen. Att den är privat exploaterad, innebär att den endast gagnar en viss grupps intressen. Det går enligt min mening mot offentlighetsbegreppets ursprungliga betydelse och avsikt. Marken i centrala delar av staden är för attraktiv för att användas av ett fåtal bilar. Jag anser istället att bilparkering i centrala delar av staden bör ske i parkeringshus eller underjordiska garage, där fler bilister tar mindre markyta i anspråk. Antalet användare på platsen bör ställas i relation till hur många som skulle kunna använda platsen om den hade en annan funktion.

Parkeringen har mycket få användare i jämförelse med det stora antal som varje dag passerar platsen. Att parkeringen saknar vistelsemöjligheter gör varje besök på platsen mycket kort. Det är de längre vistelserna som gör en plats levande. Parkeringen är ett tydligt exempel

på detta. Trots att det passerar mycket folk har platsen inget liv. Det gör att platsen, trots det stora antal som passerar, känns ganska öde och kan upplevas otrygg. Ökat liv på platsen skulle göra att det kändes tryggare att röra sig längs stråket. Jag anser att det är extra viktigt att platsen känns trygg, då det rör sig så många människor där varje dag. Genom att ge platsen vistelsemöjligheter, skulle den kunna fungera som interaktionsplats. Den del av platsen som ligger längst ifrån Storgatan, skulle även kunna erbjuda reträttplatser.

Idag är det svårt för fotgängare och cyklister att korsa parkeringen. Förutom hinder i form av parkerade bilar, agerar häckar och cykelparkeringar på parkeringens västra sida en stark barriär. Att möjliggöra för fotgängare och cyklister att fritt korsa platsen, skulle bidra till att aktivera platsen.

4.7.2

Utgångspunkter för förslaget på parkeringen utifrån analysen

Parkeringen är beroende av rörelsen på Storgatan för att kunna bli en plats med aktivitet. Genom att göra Storgatan och gaturummet för parkeringen till platser för såväl nödvändiga aktiviteter som rekreativa och sociala aktiviteter, tror jag att dessa skulle användas mycket mer frekvent och bli tryggare att passera och vistas på. I mitt förslag på förändring av parkeringsplatsen inkluderar jag därför även Storgatan.

Storgatans egenskap som starkt stråk har inte bara betydelse för aktiviteten på parkeringsplatsen. Stråket har dessutom en viktig egenskap som sista länk i en tydlig koppling från Värnhemstorget, till gågatan Södra Förstadsgatan och vidare till Davidshall. Jag vill därför stärka stråket Storgatan och göra det tryggare för dess huvudsakliga användare, cyklisterna och fotgängarna.

För att göra platsen enklare att korsa vill jag ta bort rummets barriärer och skapa en helhet i gaturummet. Rummet bör innehålla platser att vistas på för att skapa möjlighet för rekreativa och sociala aktiviteter. Sittplatser ska erbjudas i både interaktivt läge och i reträttläge. För att platsen ska ge möjlighet till användning av olika slag, bör dess utformning vara flexibel. Utformningen ska ge användaren möjlighet att appropriera platsen, samtidigt som jag vill ge platsen en tydlig form med en minnesvärd karaktär.

4.8.2

Förslaget på parkeringen

Storgatans veranda

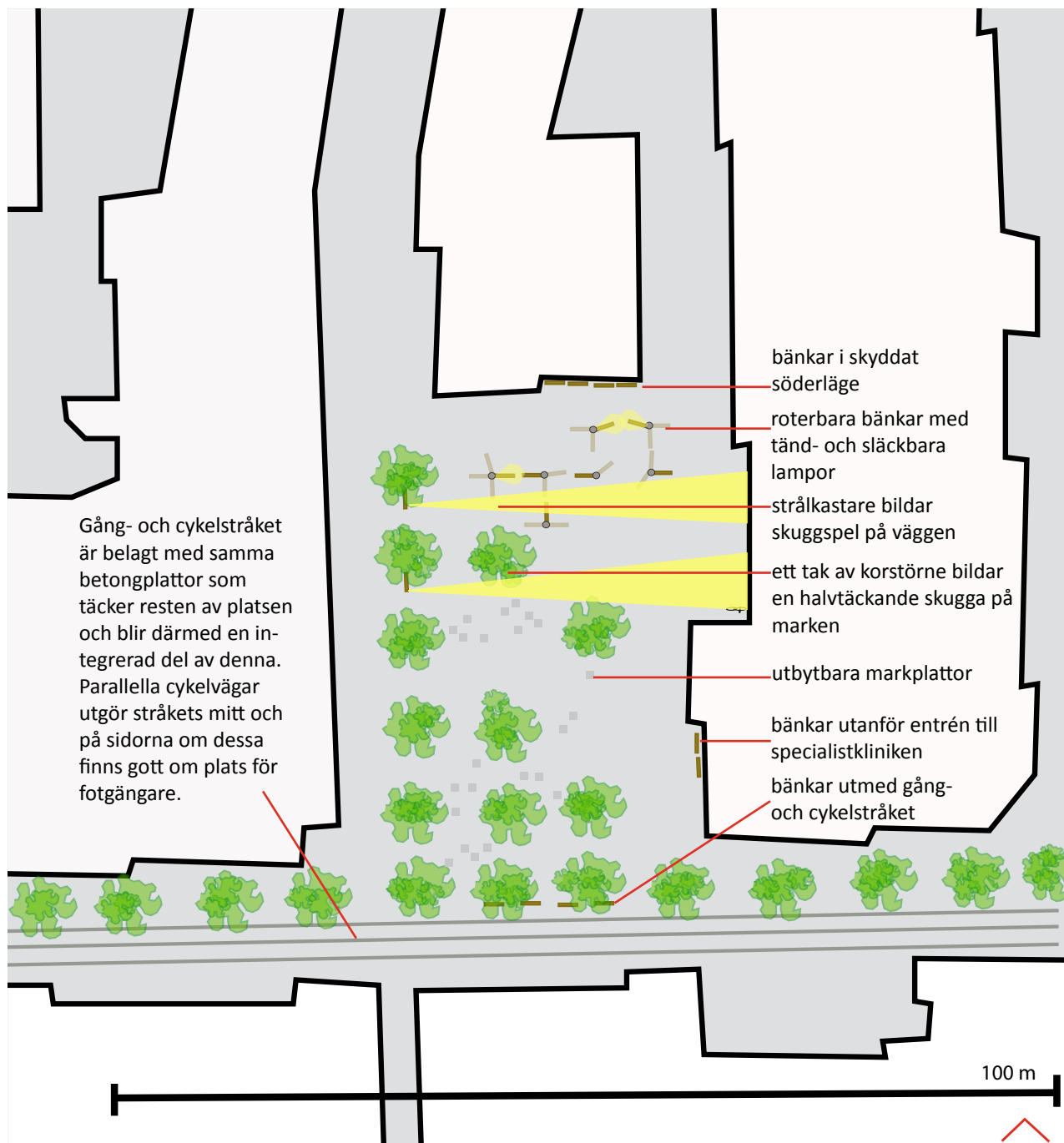
Storgatan stängs av för privata fordon. Den blir tillgänglig för gång- och cykeltrafik och för de fordon som utgör varustransporter till gallerian Storgatan. Även Västra kanalgränd stängs av där dagens parkering tar vid. Istället kombineras ordentliga cykelvägar med en gånggata som länkar samman Södra Förstadsgatan med Kungsgatan. Utan bilar blir stråket säkrare för dess huvudsakliga användare, fotgängarna och cyklarna. Bilparkering upphör på platsen och fotgängarna kan, liksom cyklarna, röra sig över hela Storgatans veranda.

Längs med Storgatan planteras en trädgränd som binder gånggatan Södra Förstadsgatan med Kungsgatan och gör Storgatan till ett starkt visuellt stråk. Det gör stadsdelen lättare att orientera sig i och länkar samman gånggatan Södra Förstadsgatan med Kungsgatan och i förlängningen även Värnhem. Genom att låta trädgränden flyta ut på dagens parkeringsplats kopplas denna ihop med stråket.

Roterbara bänkar med tänd- och släckbara lampor ger besökaren möjlighet att påverka platsen.

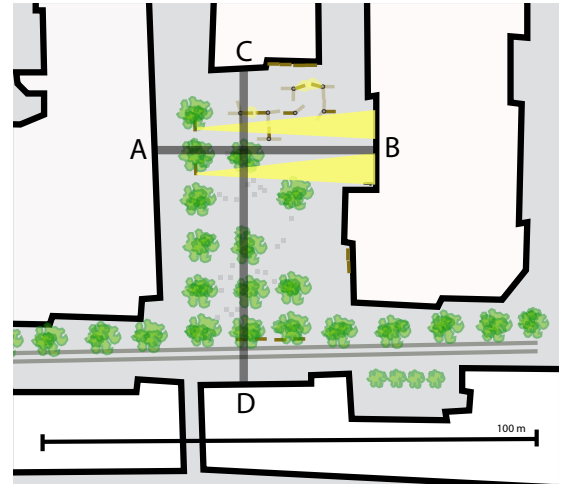
Vy över Storgatans veranda sedd från Storgatan.

För att stråket ska kännas tryggare ska inga buskar planteras intill det. Stråket och parkeringen beläggs med betongplattor som också bidrar till att hålla ihop stråket med parkeringen, där Storgatans veranda bildas.

Den barriär som idag utgörs av en häck, tas bort. Platsen utökas istället på alla sidor fram till fasaderna, som omringar parkeringen. Det skapar en bättre helhet i rummet, med fasaderna som trygga väggar. Cykelparkeringar finns fortfarande på platsen, men inte placerade som en barriär längsmed ena sidan. Platsen ska gå att korsa för både cyklister och fotgängare.

Träd och markmaterial bildar en bas för en i övrigt flexibel plats. Flexibilitet skapar möjlighet för olika sorters användning av platsen. Att ge platsen en bestämd form ger platsen karaktär. Inom denna form kan variation ske, vilket gör platsen mer spännande.

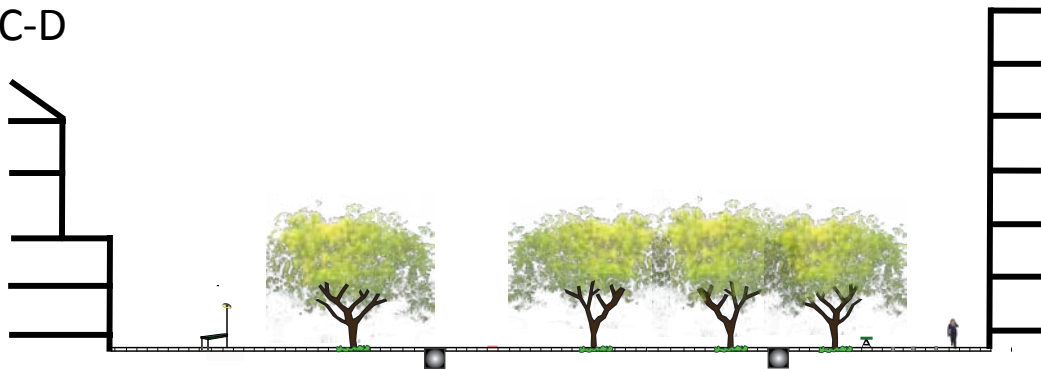
Möjlighet att stanna till på platsen skapas, med bänkar att slå sig ner på i både soligt och skuggigt läge. Viktigt för gestaltningen är att den ger möjlighet till deltagande. Platsen ska genom sin gestaltning, kunna påverkas tillfälligt. Användaren ställs inför val och är fri att ta platsen i besittning och göra den till sin.

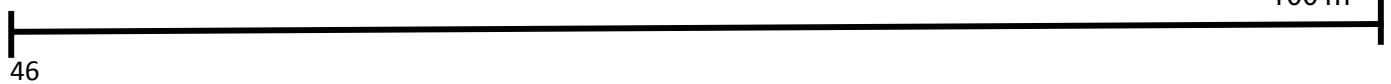
A-B

C-D

100 m

Vissa av bänkarna är roterbara runt sina egna axlar så att de går att placera närmare eller längre ifrån varandra. Dessa bänkar har, efter mörkrets inbrott, tänd-och-släckbara lampor, så att personerna på bänkarna själva kan vara med och påverka belysningen på sittplatsen. Det går alltså att vrida dessa bänkar ifrån varandra om man behöver en tom yta för något spel eller liknande. Därefter kan ytan belysas av lamporna om så är önskvärt. Möjligheten att vrida bänken bort från andra bänkar och att släcka lampan invid den, kan vara ett sätt att skapa en micro-reträttp plats, en modifiering av reträttplats. Interaktionsplatser skapas utmed Storgatan, där bänkar placeras i interaktivt läge.

Strålkastare från ena sidan av platsen belyser motstående sidas vägg från låg höjd, så att gående på platsen projiceras på väggen. Från bänkar placerade intill cykelvägen på Västra kanalgatan projiceras ljus över den motsatta väggen, vilket bildar en live-film, med platsens användare som aktörer. Utöver strålkastare och tänd-och-släckbara lampor placeras vanlig belysning längs stråket och på några platser på torget.

Markbeläggningen består av kvadratiska betongplattor. Vissa markplattor är utbytbara för att kunna användas på olika sätt under olika säsonger och år. I dessa kan planteringar växa, julgranar stå kring jul, olika typer av belysning eller markplattor i avvikande färg sitta. De skulle också kunna fyllas med ihåliga metall-lådor som låter på olika sätt beroende på metall och trampkraft. Att på detta sätt skapa ljud, kan vara ett sätt att ta platsen i anspråk genom att höras på den. Dessa kan vara en fin estetisk detalj på platsen, samtidigt som den inte utgör något hinder för den som vill använda platsen till något som kräver ett plant utrymme. De utbytbara markplattorna kan vara ett sätt att skapa möjlighet för

olika grupper att få påverka platsen genom tillfälliga användningar och därmed vara ett intressant inslag på platsen som kan förändras med årstiderna.

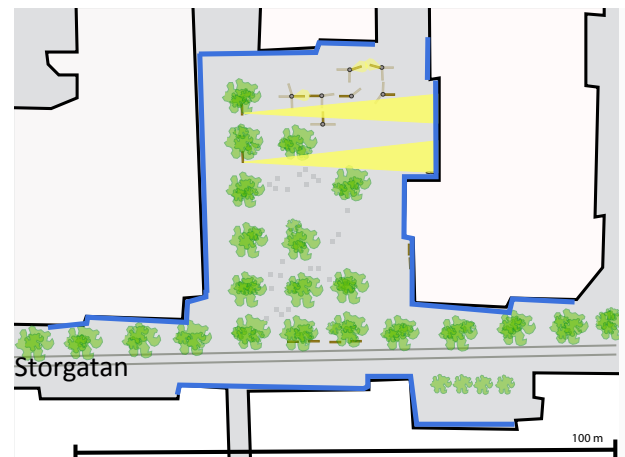
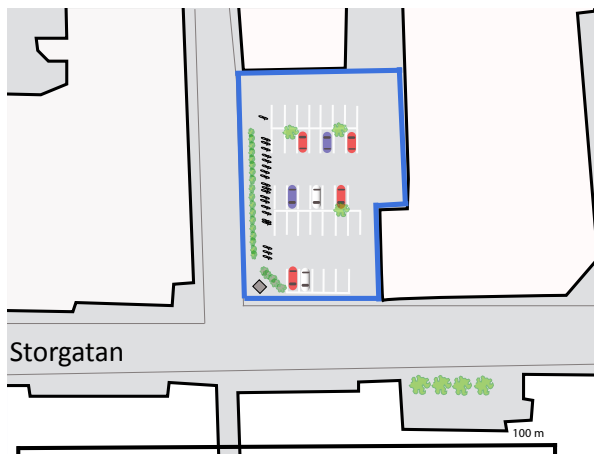
Användarna, i egenskap av rumsliga praktiker, syns i gestaltningen genom att vistas på platsen, vilket förstärks genom projiceringen på väggen. Dessutom hörs de på platsen genom klapprandet på metallplattorna. Om metallytorna blir buckliga, rispiga, och buktande av användningen, kan det vara ett sätt för de rumsliga praktiker att appropriera platsen, då det är ett tecken på att den använts.

För stadens bilister skulle denna omvandling inte innebära någon större skillnad i tillgänglighet, då gatorna runtom de avstängda vägarna är vändplatser. Parkering finns i P-huset Anna, endast två kvarter bort.

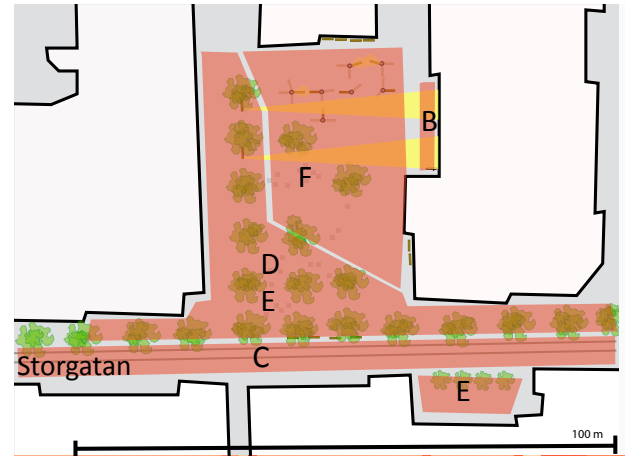
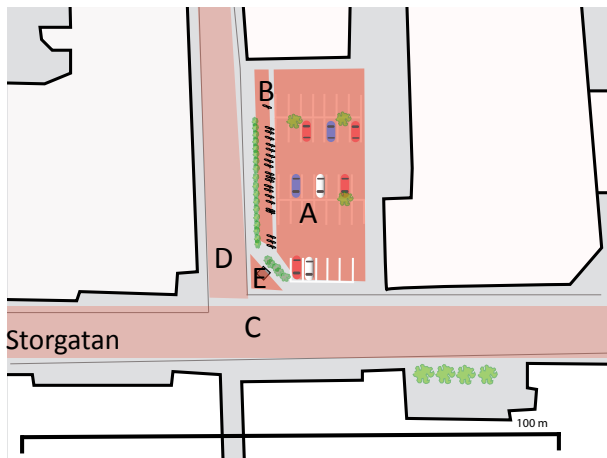
Genom att ta bort parkeringen, försvinner en nödvändig, funktionell aktivitet för att skapa bättre möjlighet för flera andra, inte bara nödvändiga, utan också rekreativa och sociala aktiviteter.

4.9.2

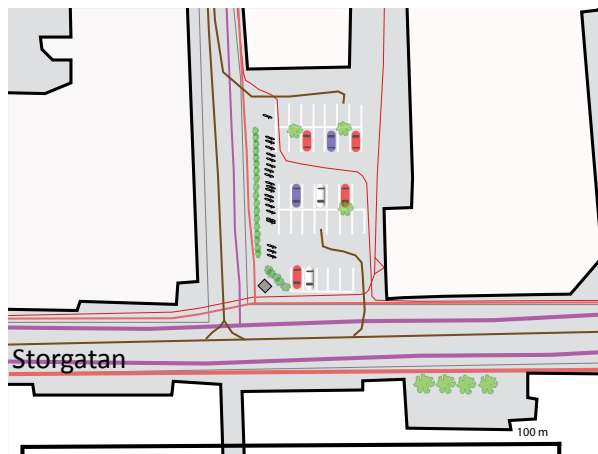
Jämförelse mellan analys av parkeringen före förändringen och en tänkt analys av Storgatans veranda efter förändringen

Platsens yttre gränser: Inga bilar finns längre på platsen. Då platsen blir genomsiktig och barriärerna försvinner, blir möjligheten för cirkulation på platsen god. Dessutom erbjuder Storgatans veranda många platser för den som vill uppehålla sig en längre stund.

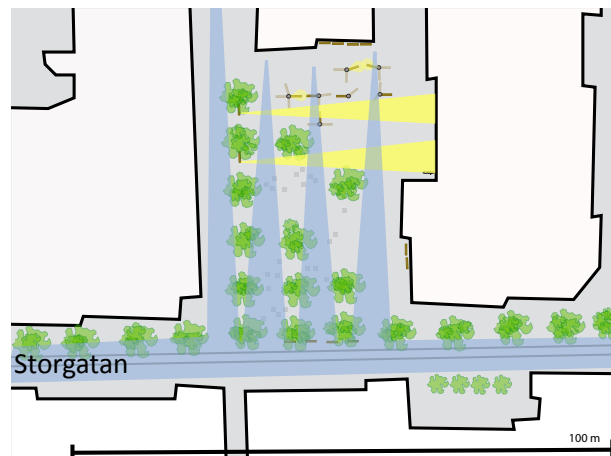
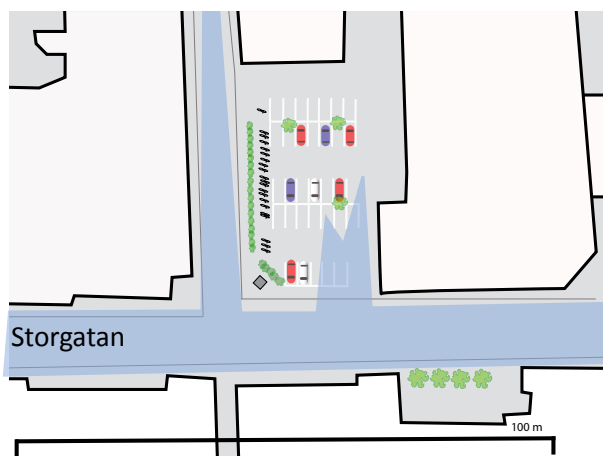
Platsens områden: **A.** Området för bilparkering försvinner helt **B.** Cykelparkeringen flyttar till den östra fasaden, där den inte bildar någon barriär. **C.** Bilarna försvinner från det Storgatan, som idag inte upplevs som en del av platsen. Cyklarna koncentreras till en cykelbana med plats för fotgängare på båda sidor. **D.** Även från det svagare stråket försvinner bilarna. Det svagare stråket blir en integrerad del av platsen, som för cyklister och forgångare, går att korsa där man önskar. **E.** En plats att stanna till på, som får bänkar att sitta på och ytrymme för möten. **F.** I den nya gestaltningen skapas utrymme för vistelse. Platsen är öppen för olika aktiviteter, eller för att bara äta sin lunch på en solig bänk.

Stråk på platsen: Bilarna försvinner. Storgatan organiseras för cyklister och fotgängare. Resten av Storgatans veranda är öppen för fri rörelse för cyklister och fotgängare.

Uppehållsplatser: Idag görs uppehåll endast vid parkeringsautomaten, eller som hastigast utanför entrén till Specialist-kliniken. På Storgatans veranda skapas möjlighet för uppehåll i nästan hela gaturummet. Bänkar placeras i olika lägen.

Sikt: Det blir lättare att överblicka rummet. Vid bänkarna utmed Storgatan är man som mest synlig, medan bänkarna i rummets inre delar ligger i ett mer undanskymt läge.

Beskrivning av området kring rondellen och den lilla parken

Rondellen på Kristianstadsgatan och den lilla parken vid S:t Knut ligger i stadsdelen Möllevången. Rondellen används av många, medan den lilla parken har få användare. På Möllevången är variationen stor med avseende på invånarnas kulturella bakgrund. Detta blir synligt bland annat genom de många små livsmedelsbutikerna med mat från olika länder, som har öppet sent på kvällarna. I stadsdelen finns många restauranger, barer och klubbar, men endast ett fåtal butiker från de stora affärskedjorna. Möllevångstorget används tisdag-lördag till marknadsförsäljning av frukt, grönsaker och växter. Torget är även en viktig samlingsplats för politiska demonstrationer och vid firandet av olika högtider. Folkets park är en annan viktig plats på Möllevången. I parken finns tivoli under sommarhalvåret, lekplats, terrarium, välbesökta gräsytor och serveringar med nattklubbar.

Den lilla parken vid S:t Knut ligger ca 150 meter norr om Folkets park. Nördöst om parken ligger det populära torget S:t Knut.

Rondellen på Kristianstadsgatan ligger mellan det sydöstra hörnet av Folkets park och det västra hörnet av Möllevångstorget. Fem kvarter sydväst om rondellen ligger Spårvägen, med bussknutpunkten södervärn. Detta påverkar gångtrafiken på platsen under rusningstid.

Både rondellen på Kristianstadsgatan och den lilla parken ligger i stadsdelen Möllevången.

4.3.2

Lynchanalys över området kring rondellen och den lilla parken

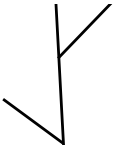
- distrikt:

Både rondellen och den lilla parken ligger i distriktet Möllevången. Möllevången var tidigare en utpräglad arbetarstadsdel. Det som istället utmärker stadsdelen idag är en stor variation med avseende på invånarnas kulturella bakgrund, ett stort antal restauranger och barer och att stadsdelen utgör basen för många kreativa grupper.

- barriärer:

Nobelvägen i sydöst, är en starkt trafikerad bilväg och utgör en mental barriär mot stadsdelen Sofielund. Gallerian Triangeln utgör en barriär i nordväst. Varken rondellen eller den lilla parken ligger i direkt anslutning till någon stark barriär. Amiralsgatan kan på sina håll uppfattas som en barriär, men vid den lilla parken sträcker sig aktiviteten över denna.

- vägar:

Södra Parkgatan, som vid rondellen byter namn till Norra parkgatan, är en viktig väg för rondellen. Många rör sig längs denna väg från bussknutpunkten Södervärn på Spårgatan och upp mot Folketspark och Möllevångsskolan.

Kristianstadsgatan är en av de mest använda vägarna genom Möllevången. Den korsar rondellen åt i öst-västlig-riktning, vilket är av stor betydelse för platsen.

Amiralsgatan, nordöst om den lilla parken, är starkt trafikerad, vilket påverkar upplevelsen på platsen.

Spångatan, söder om den lilla parken, binder samman Amiralsgatan med Bergsgatan.

Bergsgatan utgör ett betydande flöde inom Möllevången, från Södervärn, förbi Möllevångstorget och vidare mot Föreningsgatan,

- noder:

Möllevångstorget är Möllevångens starkaste nod. Torgförsäljning lockar under dagtid och uteserveringar under kvällen. Möllevångstorget är en viktig samlingsplats för politiska möten och för firandet av olika högtider.

Folkets park rymmer många olika folkliga aktiviteter och är en viktig samlingsplats främst under sommarhalvåret.

St. Knuts torg är ett litet stadsrum med caféer som har uteservering under sommarhalvåret.

Södervärn är en viktig bussknutpunkt i området..

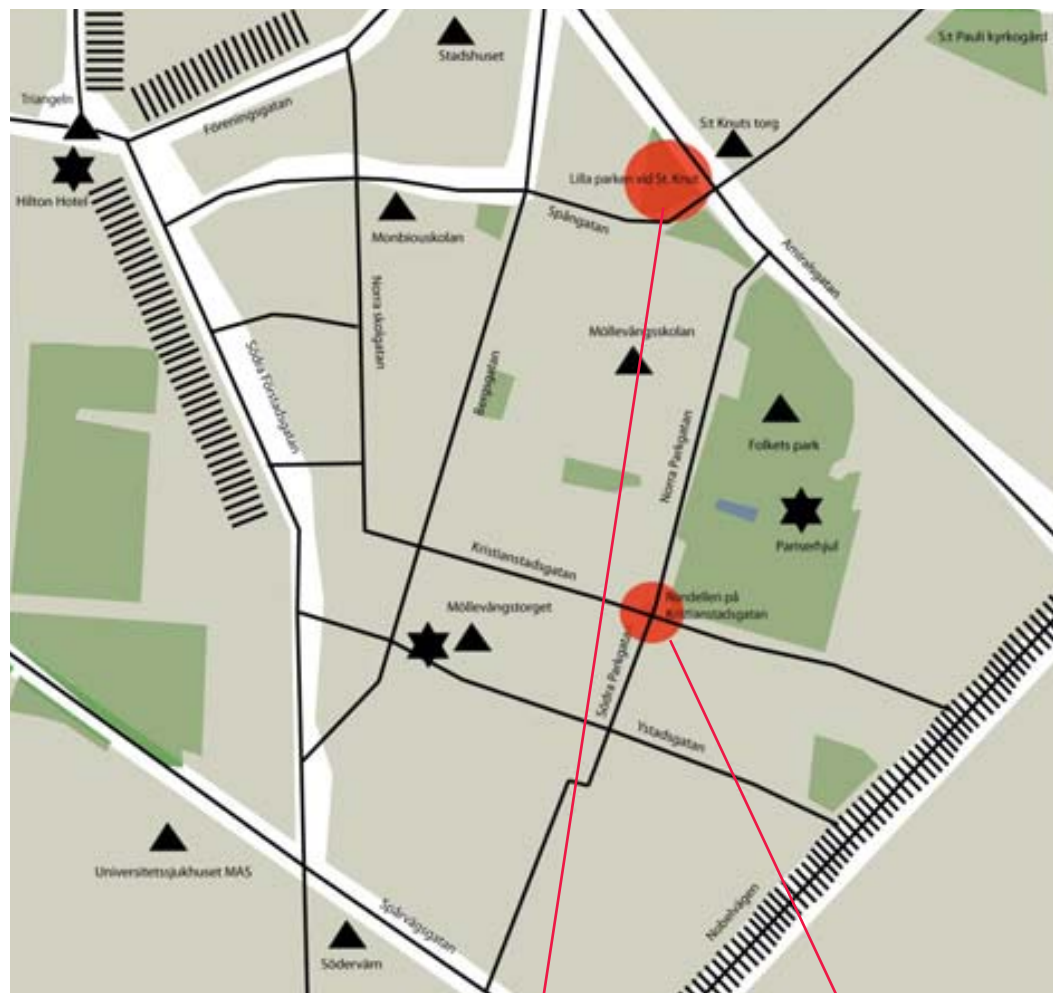
I rondellen på Kristianstadsgatan stämmer många träff. Platsen fungerar som en anslagstavla för kommande evenemang i området.

- landmärken:

Statyn Arbetets ära, på Möllevångstorget, är en hyllning till arbetarrörelsen och en vanlig träffpunkt.

Pariserhjulet i Folkets park är 45 meter högt och signalerar att platsen är avsedd för underhållning.

Lilla parken

Rondellen

Beskrivning av rondellen

Rondellen på Kristianstadsgatan ligger ett kvarter från Möllevångstorget, vid Södra Parkgatans slut. Tre av rondellens fyra sidor gränsar mot fasader till fem våningar höga bostadshus. Den fjärde sidan gränsar mot Folkets park och det ca 2,5 m höga staket som här ramar in parken. Kristianstadsgatan korsar rondellen i nordostlig till sydvästlig riktning. Nordost om rondellen fortsätter man endast till fots eller med cykel, längs med Folkets park. Sydväst om rondellen ligger Södra parkgatan som leder vidare mot bussknutpunkten Södervärn. Rondellen är kantad av en gräsremsa med några buskar och träd och innanför denna ramar ljusskärmar in resterande

delar av rondellen. Innanför ljusskärmarna löper en gång. Längs med gångens ytterkant står bänkar som är riktade mot rondellens mitt. En perennplantering med små gångar, ramar in de tre grillarna som står utgör rondellens centrum. Efter mörkrets inbrott riktar ljusskärmar ljus i kulörta färger in mot rondellen.

A

Ljusskärmarna bakom bänkarna är här släckta, men lyser upp rondellen under dygnets mörka timmar.

B

Mitt i rondellen står tre grillar som omgärdas av perennplanteringar.

C

Breda trottoarer löper utmed fasaderna.

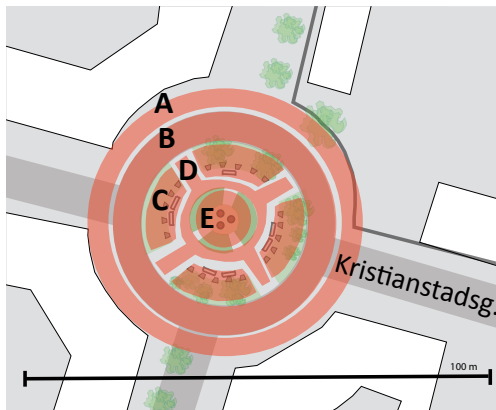
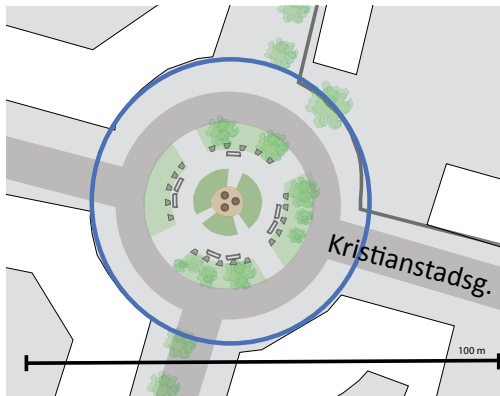
D

Kvinna som korsar genom rondellen.

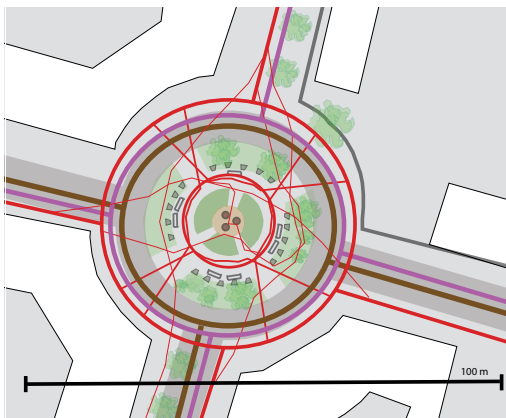
4.5.3

Analys av rondellen

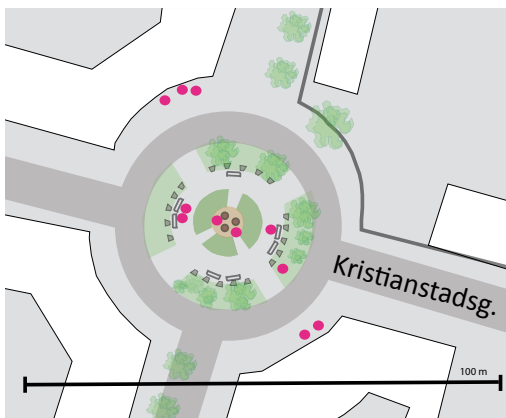
Platsens yttre gränser: Den omgivande bilvägen separerar rondellens mittyta från omgivningen, men utgör ingen påtaglig gräns. Husfasader och staket håller istället ihop rondellen som plats och upplevs som rondellens gränser.

Platsens områden: **A.** Rondellens yttre område består av en bred trottoar. **B.** Innanför trottoaren löper en gata. **C.** Rondellens mitt kantas av en gräsyta med träd. **D.** Genom rondellens mitt och som en cirkel i rondellen löper en grusgång. **E.** Innanför grusgången finns en perennrabatt och mitt i denna står tre grillar på en grusyta som man når genom grusgångar genom rabatten.

Rörelsen på platsen: Den tunnaste linjen anger ca 1 person/10 min och den grövsta linjen ca 50 personer/10 min. Rörelsen på platsen består mestadels av fotgängare (markerad med röd linje) och cyklister (markerade med lila linje). Fotgängare går både runt- och genom rondellen. Några användare som promenerar runt på grusgången i rondellens mitt. Cyklisterna håller sig oftast till gatan. Det förekommer även en viss biltrafik i rondellen (markeras med brun linje) även om denna inte är lika frekvent.

Uppehållsplatser: Rondellen används av många som uppehållsplats. Ofta stannar någon upp på trottoarerna, längs fasaderna. Ett flertal använder bänkarna i rondellens mitt, eller "hänger" invid grillarna.

Siktmässiga gränser: Vägarna som korsar genom rondellen skapar siktstråk i fyra riktningar. Trots att ljusskärmar och växtlighet begränsar sikten inom platsen, är den genomsiktlig.

Offentlighet och aktivitet: Rondellen har en hög grad av social offentlighet. Ofta är platsen befolkad från morgonen och inpå natten av människor i olika åldrar och med blandat etniskt ursprung. Trots gatan som begränsar rondellens mitt från den omgivande trottoaren och trots rabatter och träd, har rondellen även en hög grad av fysisk offentlighet. Tillgängligheten är god från flera håll och rörelse sker i många riktningar. Rondellens små ytor hindrar inte en stor variation av aktiviteter.

Nödvändiga aktiviteter förekommer bland annat i form av barn på väg till skolan, som inväntar varandra i rondellen på morgonen. Även ungdomar och äldre personer inväntar varandra i rondellen och utbyter ord eller varor. Rörelsen på platsen sker från och till rondellens alla fyra vägar. Det ger liv på platsen även då vädret inte är tillräckligt bra för att vistas längre stunder på den.

Det är inte så många bilar i rondellen och de flesta av dem som kör i den har låg hastighet. Det beror på och får till följd att många använder rondellens gata nästan som en gånggata och passerar den långsamt och stannar till och med upp mitt i gatan och pratar med varandra. Cyklister

cyklar oftast runt i rondellen, men följer inte alltid trafikreglerna och svänger ofta åt vänster, mot trafiken, om det är den närmaste vägen. Några fotgängare går runt rondellen om de ska till den motsatta sidan, men de flesta går genom rondellen, trots att vägen inte är rak. Både kvinnor och män går genom rondellen även kvällstid och tycks inte skrämmas av att belysningen kan vara en aning skum.

Valfria, rekreativa och sociala aktiviteter är vanliga på platsen. Ungdomar som umgås, sitter på bänkarna eller "hänger" kring dem, ibland trixandes med en cykel eller skateboard. Hundägare rastar hundar. Äldre kvinnor och män sitter på bänkarna eller vandrar runt i rondellens mitt och diskuterar. Vid rondellens kanter, på de breda trottoarerna längs fasaderna, stannar bekanta ofta upp och hälsar och pratar en liten stund.

Platsen fungerar för många som interaktionsplats. Från bänkarna har man god sikt över de som rör sig i och runt rondellen. Ofta används platsen av personer som sitter och tittar på passerande. Men ljusskärmarna och grönskan som omgärdar bänkarna gör att läget för dessa ändå är relativt skyddat. Jag antar att det är anledningen till att platsen även används som reträttplats. Ibland sitter någon för sig själv på en bänk och dricker öl eller

röker. Inte sällan umgås ett helt gäng kring ett par av bänkarna och pratar och skriker på varandra som om de vistades på en privat plats snarare än på en offentlig.

Jag får en känsla av att det främst är människor som bor eller jobbar i området som vistas på platsen och inte människor från hela staden. Det kan jag dock inte bekräfta då jag endast pratat med ett fåtal av platsens användare.

Bilderna nedan och till vänster visar några av de många spår som rondellens användare lämnat efter sig.

4.6.3

Diskussion kring rondellen utifrån analysen

Appropriation: Trots att platsen redan har en färdig utformning finns känslan av att det råder ett fritt klimat gällande små förändringar och initiativ på platsen. Runt om i rondellen finns många spår av dess användare. På planket in till Folkets park finns graffitimålningar och affischer. Affischer finns också ofta på baksidorna av rondellens ljusskärmar och på elskåp. Små inristningar och bilder på stolpar och skyltar är andra spår av platsens användare. Vid två tillfällen, under mina besök på platsen, ser jag någon som affischerar. Vid ett tillfälle ser jag en städare som river ner affischer och vid ett annat, en klottersanerare som spolar rent en del av en husfasad. Dessa bidrar alla, på olika sätt, till livet på platsen. En patrullerande polisinspektör berättar att de anmälningar som kommit in från platsen under den senaste tiden, varit riktad mot några afrikanska män som spelat bongotrummor i rondellen sent om kvällarna och därmed stört grannarna. Ett sätt att appropriera platsen med ljud.

Klotter och anslag, med sanering som följd, bidrar till ett kostsamt, men för många, attraktivt liv på platsen.

Rondellen är inte en central plats i staden. Däremot är den en, för stadsdelen, välanvänd plats. Många passerar rondellen och detta utgör en stor del av rondellens nödvändiga aktiviteter. Det går att korsa rondellen på många sätt både som fotgängare och cyklist och det går dessutom att köra bil genom den.

Rondellens kanter har en viktig, samlande funktion, som håller ihop rummet. Det finns många platser att stå och sitta på. Rondellen inrymmer såväl rekreativa som sociala aktiviteter.

Rondellen är en kombination av interaktionsplats och reträttplats. Appropriationer i form av klotter och anslag, är delvis anledningen till att platsen används som interaktionsplats. Det skapar ett uppskattat liv som lockar många och skapar en intressant mötesplats.

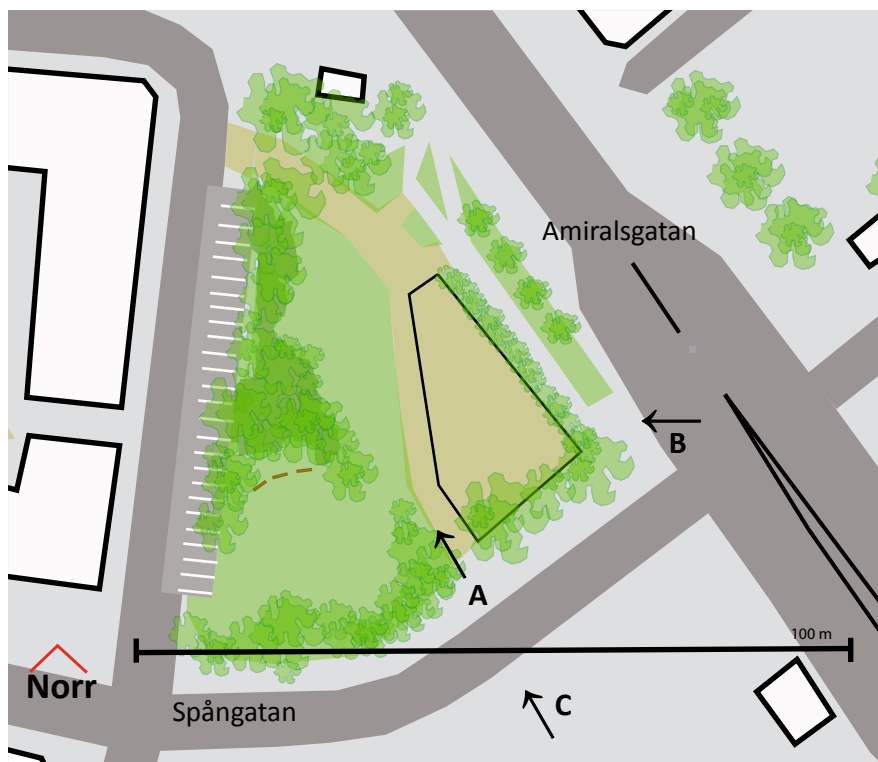
Vissa reträttplatsbeteenden kan privatisera platsen. Det kan göra människor som inte brukar besöka platsen osäkra på hur de ska bete sig. En anledning till detta kan vara att många vistas så ofta i kvarteren kring platsen att de känner sig hemma där. Det är troligtvis många som vistas ofta på Kanalplatsen på Södra Förstadsgatan också, men atmosfären i rondellen är betydligt intimare. En annan bidragande orsak till detta kan vara att många av användarna kommer från andra kulturer. Influenser från andra länder, kan vara en alltså vara en faktor till att beteendet inte är som det oftast brukar vara på svenska offentliga platser.

Att rondellen används av så många olika människor, på så många olika sätt, bidrar till ett rikt liv.

4.4.4

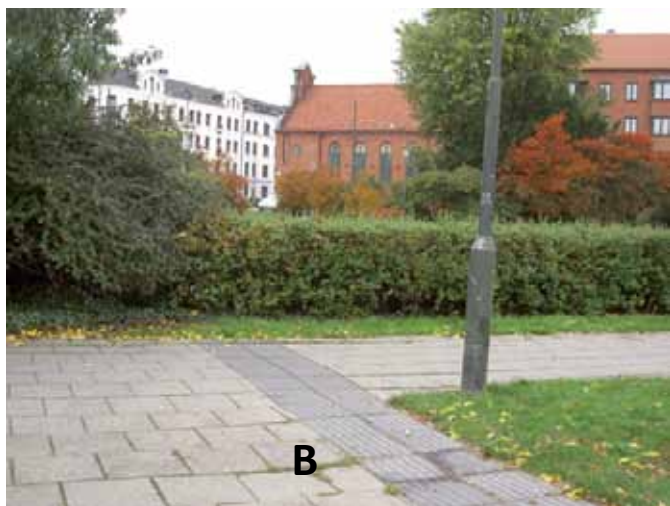
Beskrivning av den lilla parken

Den lilla parken är en triangulär grönyta som till stor del upptas av en hundrastplats. Hundrastplatsen ligger i östra hörnet av parken och utgörs av en inhägnad grusyta. I övrigt består parken av en gräsmatta som korsas av en liten grusgång. Häckar och stora buskage ramar in nästan hela platsen och sprider sig även in i parken. Den nordöstra delen av parken gränsar mot den livligt trafikerade Amiralsvägen. På andra sidan av Amiralsvägen ligger S:t Knuts torg. Väster om parken ligger Helsingborgsgatan och parkeringsplatser utmed denna. Bakom Helsingborgsgatan ligger kulturcentrumet Babel. Sydost om parken ligger Spångatan med närhet till välbesökta Folkets park.

Den inhägnade hundrastgården upptar en stor del av den lilla parkens yta

Trottoaren som löper utmed Amiralsgatan känns inte som en integrerad del av parken..

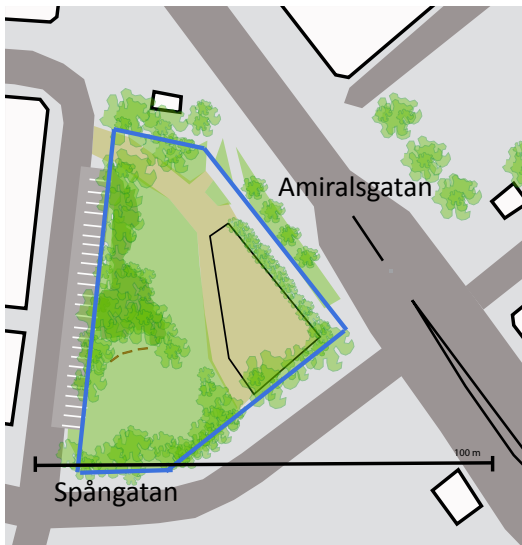

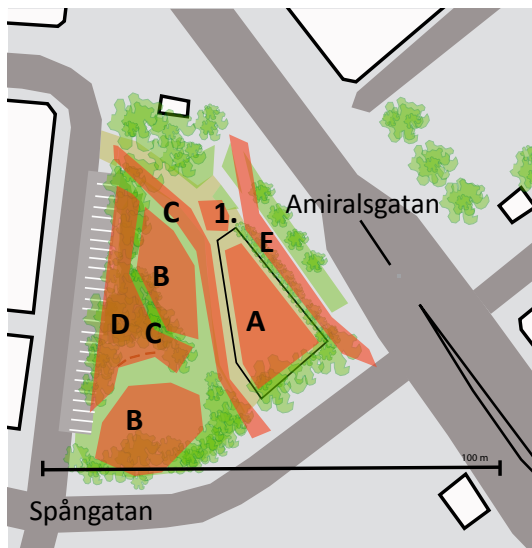
Genom små öppningar i häckarna kan man få en skymt av parkens insida.

4.5.4

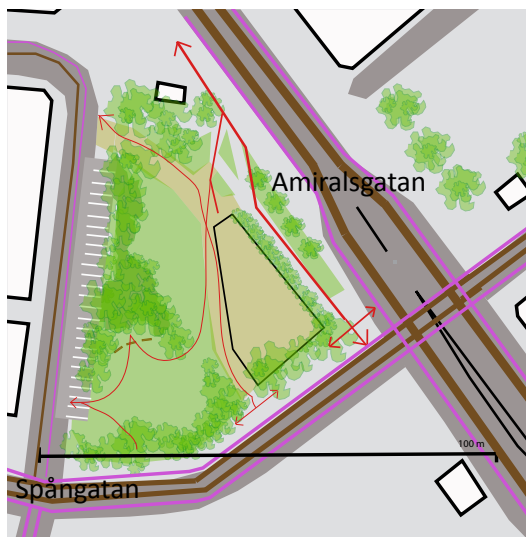
Analys av den lilla parken

Platsens yttre gränser: Amiralsgatan utgör parkens mest påtagliga gräns. Spångatan utgör parkens gräns söderut. Parkens västra sida avgränsas av en parkering innan Helsingborgsgatan med dess längsgående husfasader tar vid. Häckar, buskage och träd utgör betydande barriärer ut mot alla dessa gränser och är därmed platsens upplevda väggar.

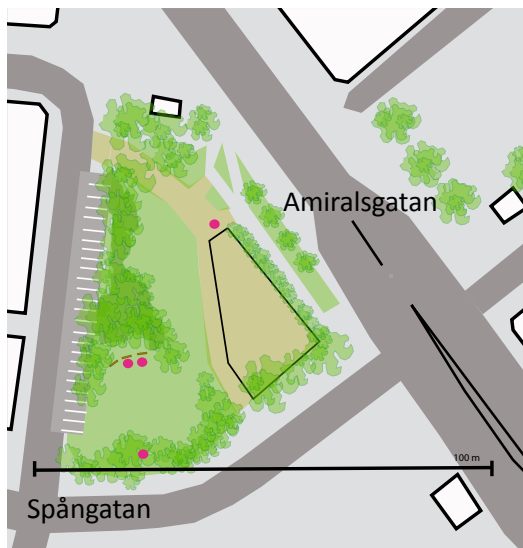

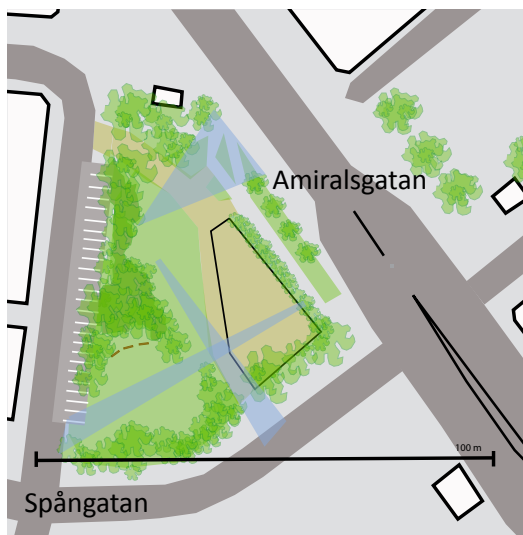
Platsens områden: A. Platsen upptas till stor del av en hundrastplats. B. I den lilla parken finns två gräsytor. C. En grusgång leder genom parken och har sin tydligaste entré (markerat med 1.) vid hundrastplatsens grind. D. Platsen täcks även till viss del av vegetation. E. En trottoar löper längs med Amiralsgatan. Den upplevs inte som en del av platsen.

Rörelse på platsen: Den tunnaste linjen anger ca 1 person/10 min och den grävsta linjen ca 50 personer/10 min. Det är en mycket liten rörelse i den lilla parken. Den största rörelsen består av fotgängare (markeras med röd linje) på trottoaren längs med Amiralsgatan. Då denna inte upplevs som del av parken, upplevs inte heller dessa fotgängare som parkanvändare. Då och då besöker någon parken för att rasta sin hund. Bänkarna på parkens gräsmatta används mest av missbrukare som sitter och dricker öl. Främst på Amiralsgatan, men även på Spångatan är trafiken livlig. Trafiken på dessa gator utgörs till största delen av bilister, men även cyklister och fotgängare använder dessa gator frekvent.

Uppehållsplatser: Den lilla parken har få användare, men de som besöker platsen, stannar ofta till i den. De vanligaste besökarna är hundägare som rör sig till och från hundrastplatsens grind. Parken besöks även ofta av missbrukare som använder bänkarna på gräsmattan. Parkens träd- och buskpartier används av uteliggare under vissa nätter.

Siktmässiga gränser: Endast ett fåtal öppningar genom buskarna som omger parken, skapar insyn till den. Väl inne i parken, har man översikt över större delen av platsen. Stängslet till hundrastgården är genomsiktligt. Däremot är sikten ut över parkens omgivning mycket begränsad när man är inne i den.

Offentlighet och aktivitet: Aktivitet av nödvändig karaktär förekommer i form av fotgängare och cyklister som rör sig utmed gången som går parallellt med Amiralsgatan. Endast några syrénbuskar på en smal gräsremsa skiljer denna gångväg från Amiralsgatan, men en häck skiljer gången från resten av parken. Det gör att det inte känns som att gången är en del av parken. Efter mörkrets inbrott väljer vissa att gå utanför syrénbuskarna, utmed Amiralsgatan, trots att trottoaren där är betydligt smalare än gången innanför. Även längs med Spånehusvägen, direkt utanför parken, rör sig många cyklister och fotgängare. Trots att det skulle innebära en genväg att korsa parken för att ta sig mellan Amiralsgatan och Spånehusvägen, görs det nästan aldrig. Graden av social offentlighet i den lilla parken är mycket låg.

Parkens kanter, i form av tjocka väggar av grönska, murar snarare in platsen än bjuder in till den. Det är den största anledningen till att den lilla parkens fysiska offentlighet upplevs mycket begränsad. Endast ett fåtal rör sig genom parken utan att stanna i den. Det är dessutom få som går till parken för att uppehålla sig i den. Därmed är det totalt väldigt liten rörelse i parken. Det omöjliggör användandet av parken som interaktionsplats. Den mest frekventa aktiviteten bland de som använder parken, är hundrastning. Hundägarna går oftast fram till hundrastgården och släpper in sin hund en liten stund, varpå de lämnar platsen igen. Vissa hundägare stannar även en stund i parken utanför hundrastgården. Hundrastning kan ses som både nödvändig och valfri, rekreativ aktivitet. Parken används även till valfria aktiviteter av en annan grupp. De består av dem som sitter på bänkarna eller i gräset och dricker alkohol och röker. Flera av dem är hemlösa och de stannar ofta en längre stund på platsen. Denna grupp approprierar

platsen genom sitt sätt att använda platsen som om den vore privat. Två av de tre nätter jag besökt platsen har en man sovit i ett av buskagen. Parken fungerar alltså som reträttplats. Träd och buskar skapar utrymmen att använda som frizoner och en viss möjlighet till aktiviteter som kräver skydd från omvärlden. Det görs av de missbrukare som använder platsen till att dricka alkohol, något som inte anses accepterat på öppna allmänna platser.

Med tanke på hur få det är som går genom platsen är det förhållandevis många som stannar till på den. Redan tidigt på morgonen dyker hundägarna upp och då nattgäster sover över används platsen dygnet runt. Trots det är alltså den totala aktiviteten på platsen mycket liten.

En häck skiljer gången från parken, vilket gör att det knappt känns som att gången är en del av parken.

Appropriation: Möjligheterna till appropriation i parken är goda. Men trots att många platser i området som omger parken, på många olika sätt fått spår av dess invånare, syns förhållandevis lite av detta i den lilla parken. Utöver hundarnas revirmarkerande, lämnar de och deras ägare inga spår efter sig på platsen. De som använder platsen för sitt alkoholintag sprider däremot ut saker omkring sig, som ibland lämnas kvar. Därmed kan man säga att de tagit den i besittning. Den man som sov i ett av buskagen lämnade både kartonger och en madrass efter sina besök. Förutom det har platsen inga tydliga spår av användare.

4.6.4

Diskussion kring den lilla parken utifrån analysen

Parken ligger intill stråk fulla av liv och mellan platser som lockar såväl boende i området, som besökare. Men parkens avskärmning från omgivningen med sina tjocka häckar, gör att den undgår många, trots sin centrala placering. Okunskapen om att platsen existerar gör den otillgänglig i medvetandet även hos dem som i övrigt känner stadsdelen väl. Kanterna bidrar alltså inte till att fler använder parken.

Parken uppfattas av många som otrygg med sina täta väggar. Många väljer idag att gå runt parken, eller att gå i parkens utkanter. Även för de hundägare som besöker parkens hundrastgård, kan de tjocka häckarna som ramar in platsen innebära att den känns otrygg.

Att sikten över omgivningen, från platsen, är nästan obefintlig gör platsen ointressant som utkikspost och den fungerar därmed inte som interaktionsplats. Platsen används däremot som reträttplats, mestadels av missbrukare som sitter på parkens gräs eller bänkar. De missbrukare som ofta vistas i den, privatiserar platsen vilket också kan vara en anledning till att potentiella användare väljer att inte besöka den. Det är endast ett fåtal som besöker parken och dessa ägnar sig främst åt rekreativa och sociala aktiviteter. Nästan ingen använder parken för nödvändig aktivitet.

Platsen har endast ett fåtal spår av användare, men det är mest i form av föremål som städas bort med jämna mellanrum. Det är möjligt att parken upplevts som mer livfull om den haft flera spår av sina användare.

4.7.4

Utgångspunkter för förslaget på den lilla parken utifrån analysen

En betydande anledning till dagens låga grad av aktivitet i parken, är att den upplevs otrygg med sin inramning av tjocka häckar. Att parken ofta används av missbrukare kan också vara en bidragande orsak till att många väljer att inte besöka den.

Jag tycker att det är viktigt att de som använder platsen idag ska kunna fortsätta göra det. Samtidigt vill jag förbättra möjligheterna för hundägarna och för nya brukare att använda platsen.

Om parken upplevdes tryggare, skulle aktiviteten öka på platsen. För att aktiviteten ska öka måste den alltså kännas tryggare och intressantare. Jag vill möjliggöra en nödvändig, funktionell aktivitet genom att göra parken lättare att korsa. Förutsättningarna för rekreativa och sociala aktiviteter vill jag förbättra genom att göra det lätt att stanna till i parkens kanter. Genom att öppna upp platsen och öka sikten in i den och ut från den görs platsen tryggare och mer intressant som interaktionsplats. Hörnet mellan Amiralsgatan och Spånehusvägen ska, med sitt centrala läge, bjuda in till resten av parken.

Jag vill att parken ska uppmuntra appropriation och möjligtvis göra appropriationen till en anledning att besöka platsen. Genom spår som signalerar att parken används, ska en känsla av trygghet förmedlas.

Samtidigt vill jag att platsen fortfarande ska ge möjlighet till vistelse i reträttläge. Den lilla parken kommer inte att fungera lika bra som tillhåll och frizon efter förändringen. Men genom att bevara och komplettera vegetation i den nordvästra delen, tror jag att det ändå kommer att vara möjligt att hitta undanskymda reträttplatser i den lilla parken.

4.8.4

Förslaget på den lilla parken

Knuts Punkt

Hundrastplatsen finns kvar på området, men skjuts in bland buskar och träd. Då det inte längre är några häckar som ramar in den, bör den trots sitt inskjutna läge, kännas tryggare. Hundägare ska våga rasta sina hundar även efter mörkrets inbrott. Antagligen står sig de flesta träden och buskarna på detta område bra mot rastande hundar, då de redan idag är utsatta av de hundar som använder dem på väg mot den instängslade gården. Om vissa träd och buskar skulle dö får dessa ersättas mot mer kvävetåliga växter. Detta skulle dessutom göra hundrastgården mer varierande att vistas på för hundarna och trevligare att titta på för deras ägare.

Att flytta hundrastplatsen frigör hörnet mellan Amiralsgatan och Spånehusvägen, vilket gör att det kan utnyttjas även för andra användare. Hörnet blir genomsiktligt genom att buskar och häckar tas bort. Träden, med sin tidiga, rikliga blomning och några av syrenerna utmed Amiralsgatan, bevaras. Efter förändringen går hörnet lättare att korsa för den som rör sig mellan Amiralsgatan och Spånehusvägen, vilket kan öka nödvändig aktivitet på platsen. Att fler passerar över parken och att sikten från parken förbättras, gör den intressantare som interaktionsplats. Hörnet, strategiskt placerat mellan Folkets park, S:t Knut och Babel, bjuder in till resten av parken istället för att stänga ute från den. På marken läggs betongplattor varvat med gräs i ett rutmönster. Längst ut mot hörnet ligger plattorna tätt, för att längre in i parken helt övergå till gräsmatta. Det finns en risk för att gräset mellan plattorna nöts där många går. Det kan finnas en positiv aspekt i att de rumsliga praktikerna, genom nötningen av exempelvis markmaterialen, lämnar spår efter sig. Det är ett sätt för parken att signalera att, och hur den används. Blir det

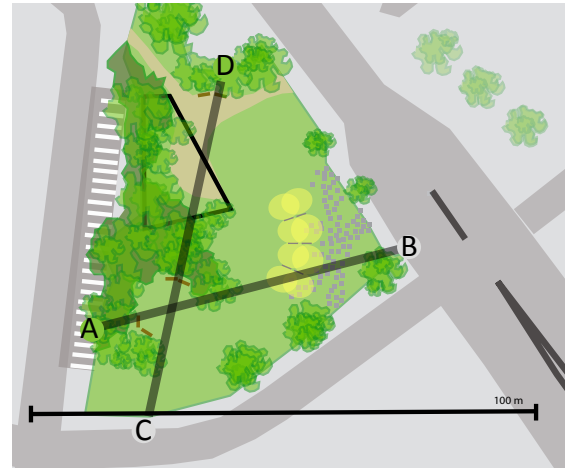
Upplysta betongramar lämnar utrymme och för gatukonst. En utställning i ständig omvandling.

regnigt, finns möjligheten att välja att gå på plattorna, eller att gå på trottoaren som löper runt om parken. Med gräsunderlag i större delen av parken, finns möjligheten att fästa föremål i marken och på så vis använda platsen till utställningar, marknader och tillfälliga blomsterarrangemang.

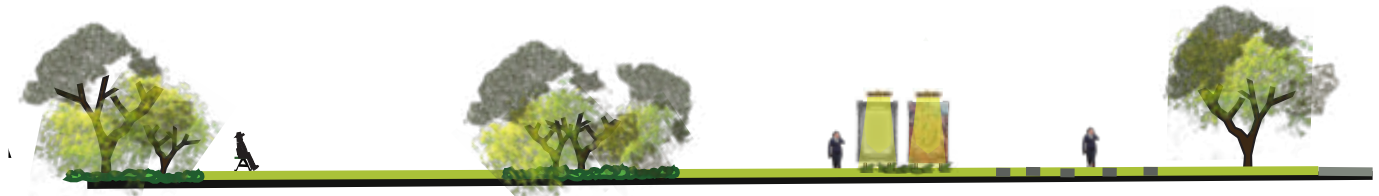
En bit in från hörnet placeras ett antal bänkar och sex stora upplysta ramar av betong, med möjlighet för graffitikonstnärer att fylla. Dessa utgör en utställning i ständig omvandling och blir ett sätt för användarna att visa upp sig och uttrycka sig.

En del av parken kommer fortfarande att kunna användas som undanskydd reträttplats. Den befintliga grönskan i den sydöstra delen av parken bevaras. Dessutom kompletteras dagens grönska med nya planteringar i anslutning till dessa, som tillsammans skapar ett skyddat rum. Då trafiken längs Amiralsgatan kan tyckas störande, kan det verka bättre att spara grönskan i den sydöstra delen. Om man gjort det istället, hade parken fortfarande varit avskärmd från kringliggande områden. Dessutom hade det skapat en sämre reträttplats, då hörnan ligger i ett mer utsatt läge än den inre delen av parken.

A-B

C-D

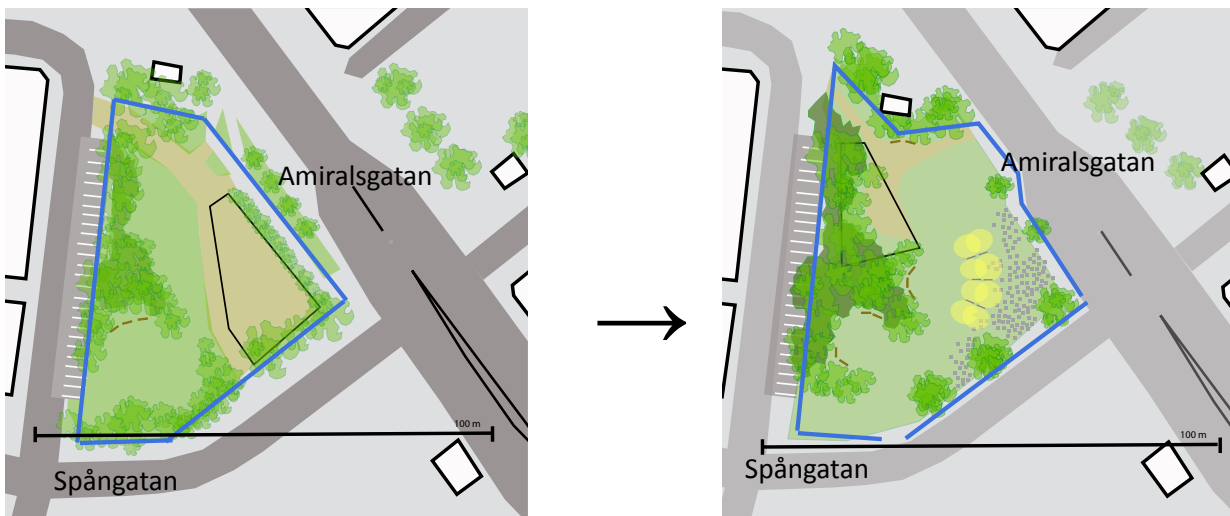
Knuts punkt, sedd från Amiralsgatan

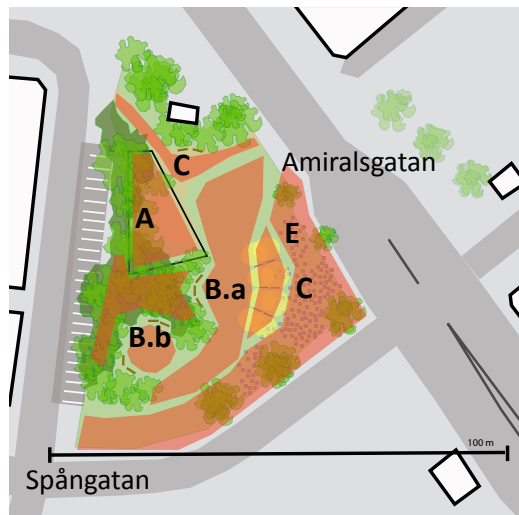
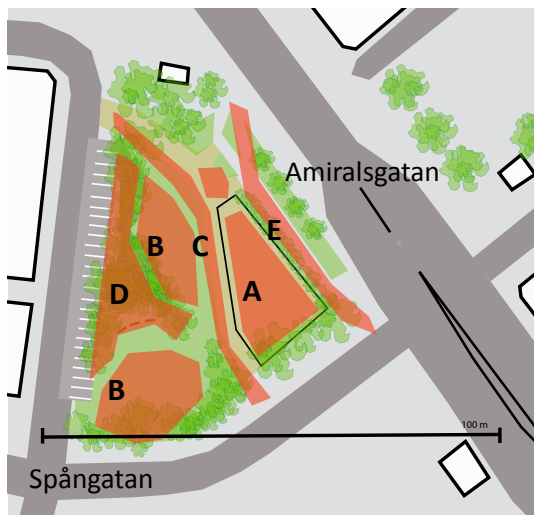
100 m

4.8.2

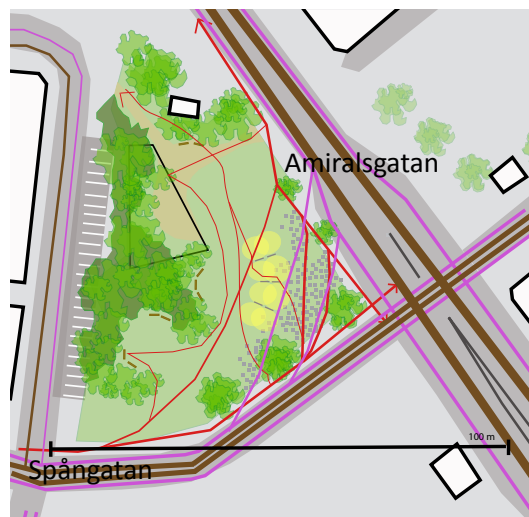
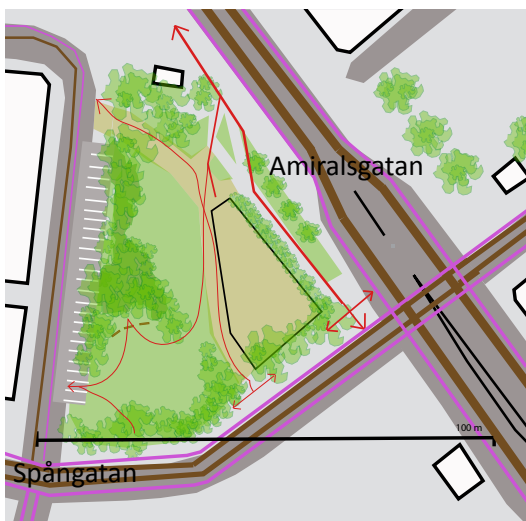
Jämförelse mellan analys av den lilla parken före förändringen och en tänkt analys av Knuts punkt efter förändringen

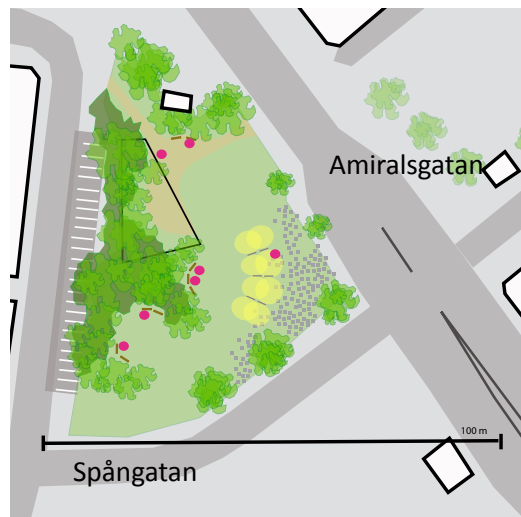
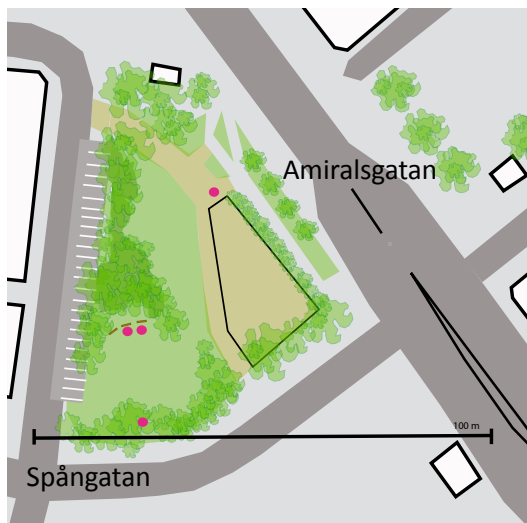
Platsens yttre gränser: Det skapas goda möjligheter för att stanna till i kanten av området. Det blir lätt att röra sig in och ut ur parken i många riktningar. Denna öppenhet gör parken till en bättre cirkulationsplats.

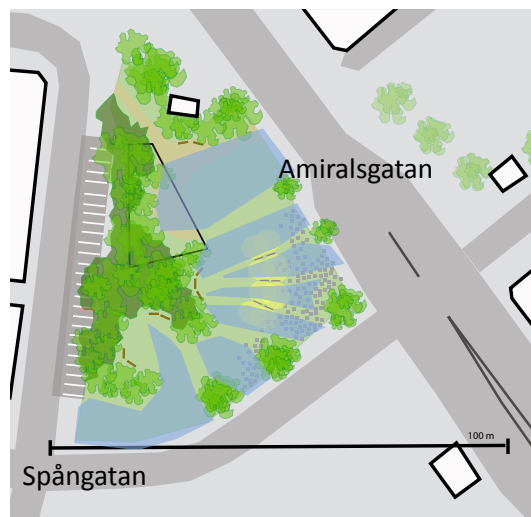
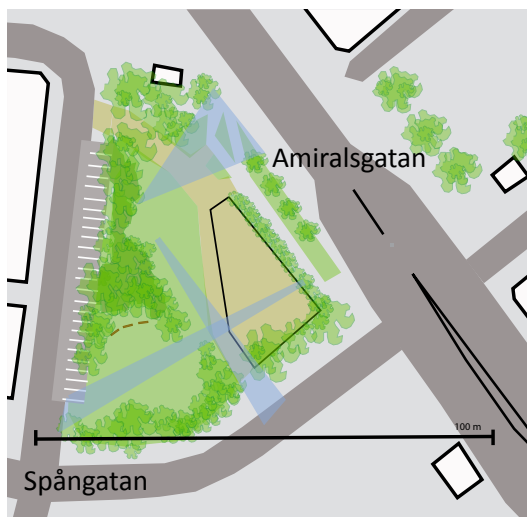
Platsens delar: **A.** Platsen har fortfarande en hundrastplats, men i det nya förslaget är den förlagd till den bakre delen av parken. Där bildar den inte någon barriär mellan de resterande delarna av parken och trottoarerna som omgärdar parken. **B. a)** Det blir en gräsyta i ett öppnare läge och **b)** en gräsyta i ett mer skyddat läge. **C.** Istället för en smal grusgång blir en stor del av platsen en cirkulationsplats som integreras i parkens gräsyta. **D.** Den barriärbildande vegetationen mot sydöst och nordöst försvinner, medan vegetationen i parkens inre delar bevaras. **E.** Trottoaren blir en del av cirkulationsytan (C.).

Platsens stråk: Stråk kommer att leda genom området och inom området

Uppehållsplatser: Parken får fler möjliga användningsområden och platsen får fler potentiella användare som kan tänkas stanna till i den. Möjligheten att använda platsen som frizon försämrats något. Det går dock fortfarande att använda platsen för reträtt, samtidigt som möjligheten att använda platsen som interaktionsplats blir betydligt bättre.

Sikt: Sikten in i och ut från den lilla parken förbättras. Det gör platsen bättre som interaktionsplats. Det kan även göra att parken känns tryggare att använda.

5. Avslutning

Diskussion kring den teoretiska basen och mina förslag

Aktivitet i staden

Genom arbetet kunde jag fördjupa mig kring aktiviteten på platser i två olika stadsdelar. Då studien endast gällde två platser per stadsdel, kan jag inte dra några säkra slutsatser gällande skillnaderna mellan de två stadsdelarna. Enligt de analyser jag trots detta försökt mig på, verkade det inte finnas några större skillnader mellan stadsdelarna gällande vad som gjorde platserna i dem mer eller mindre använda. Det som skiljde de två platserna med stor användning åt mest, var att kanalplatsen saknade spår av sina användare, medan rondellen hade fullt av spår av olika slag. Jag tror att det hade mycket med stadsdelarnas karaktär att göra. Användarna har inte samma personliga relation till kanalplatsen.

Stadslivet kan bestå av en mängd olika aktiviteter. Aktiviteterna är svåra att förutsäga och styra över, men som planerare kan vi ge olika grundförutsättningar.

Genom att ge de nödvändiga aktiviteterna goda förutsättningar, kan vi minska risken för att platserna blir oanvända. Platserna i studien kan till exempel göras lättare att promenera och cykla över.

Aktivitetens självförstärkande förmåga, gör att det är lättare att få igång rekreativa aktiviteter på en plats med nödvändiga aktiviteter. Jag har inte föreslagit några fullt utrustade aktivitetsparker utan istället betonat vikten av flexibilitet på platserna. Jag har försökt göra en gestaltning som tål olika typer av användning, samtidigt som grundstrukturerna ger platserna dess karaktär.

Ungdomar behöver platser att använda som rumsliga frizoner, platser utan omvärldens insyn och regler. Mats Lieberg skriver att dessa platser måste skapas av

brukarna själva, att de inte kan planeras. Har vi råd med sådana oplanerade platser i urban miljö? Kan vi avsätta ytor i centralt läge, på dyr mark, för att ge möjlighet till att upprätta rumsliga frizoner? Jag tror att vi måste lämna de helt oplanerade ytorna till stadens utkant, då offentliga platser idag måste ges en tydlig design för att dess dignitet ska kunna konkurrera med det bebyggda. Däremot måste vi ha offentliga platser i staden som ger skydd och avskärmning och som kan användas som reträttplatser. Större buskage och trädgrupper kan fortfarande skapa förutsättningar för små frizoner inom stadens planerade struktur. Stadens fysiska planering kan utgöra ett led i att inkludera marginaliserade grupper i stadens fysiska och sociala offentlighet. Acceptansen för marginaliserade grupper ligger till stor del på ett politiskt plan och fysisk planering kan bara ses som en del i en mycket större helhet. Det måste finnas samlingsplatser för grupper som vill mötas, men saknar egna lokaler. Kanske kan ett sätt att tillmötesgå behovet av rumsliga frizoner vara planerade ytor som går att möblera om.

Aktivitetens självförstärkande förmåga, gör att det är lättare att få igång rekreativa aktiviteter på en plats med nödvändiga aktiviteter.

Interaktionsplatser är en viktig del av staden. Sikten är av stor betydelse för om en plats ska fungera som interaktionsplats eller inte. Det är tydligt i analyserna av platserna i studien. Exempelvis används kanalplatsen och rondellen, båda med god sikt, av människor som endast tittar ut över platsen.

I studien av rondellen och kanalplatsen blev det också tydligt att reträttplatser kunde skapas även på platser med stor aktivitet. Genom att sätta sig några bänkar bort, eller några trappsteg ner från gågatan skapas vad jag skulle kalla mikroreträttplatser. Platser som känns lite avsides, i ett i övrigt interaktivt läge.

Offentlig plats

Vi kan läsa att den offentliga platsen tillhör alla. Men vem ska staden fungera för och på vilkas villkor?

Offentliga platser har till stor del varit planerade av och för medelklassen. I Sverige har de alltså skapats för den svenska medelklassen. På dessa platser har oskrivna regler om vilka aktiviteter och beteenden som är accepterade på offentliga platser, vuxit fram. I Sverige handlar det således om beteenden och aktiviteter som är vanliga för den svenska medelklassen. För att minska segregationen olika grupper emellan, är det viktigt att staden innehåller offentliga platser med utrymme för alla stadens boende och besökare.

Målet är att det offentliga rummet ska skapa möjlighet för jämlikt deltagande för stadens olika individer, men inte att radera ut existerande sociala identiteter och dess skillnader. För att skapa möjlighet till jämlikt deltagande är det viktigt att släppa in nya idéer om vad det

offentliga rummet kan innehålla. Att endast acceptera beteenden och aktiviteter som är vanliga för den svenska medelklassen är inte att möjliggöra ett jämlikt deltagande. Att istället låta platser vara öppna för olika aktiviteter och bjuda in det oväntade, kan vara ett sätt att i planeringsstadiet lägga grunden till en öppenhet som på många sätt kan vara hälsosam för staden.

Ur en demokratisk synvinkel är det viktigt med neutrala offentliga rum som ger plats för icke-kommersiella aktiviteter och politiska yttringar. De är särskilt viktiga för minoriteter, egendomslösa och ungdomar, som saknar egna lokaler och utrymme i media. Därför bör vi vara speciellt noga med att se till deras behov i vår gestaltning, snarare än att föra bort dem.

Kommersialismen ökar separationen mellan olika grupper genom sitt sätt att endast rikta sig mot vissa. Samtidigt kan vi inte ignorera att kommersiella verksamheter är en viktig del av samhället. Handeln utgör en stor del av stadens funktionella aktiviteter. Och försvinner de funktionella, nödvändiga aktiviteterna, så försvinner också de rekreativa aktiviteterna och därmed även de sociala aktiviteterna. I slutändan leder detta till en stad som är mycket mindre levande.

Med god stadsplanering bör handel och neutrala offentliga rum kunna förstärka varandra istället för att stå i motsättning till varandra. Handeln i stadskärnorna ska inte behöva erbjuda samma fördelar som externa köpcentra, för att konkurrera med dessa. I staden bör handeln istället gynnas av ett offentligt liv med öppenhet inför olika folkgrupper, med mångfald och variation i aktiviteter och utformning och med sitt historiska djup.

Appropriation

Att tillåta appropriation i en stad är ett sett att acceptera olikhet och att göra staden unik i bemärkelsen att den gör stadens unika befolkning synlig. Det kan verka motsägelsefullt att hålla de offentliga platserna öppna för användarnas påverkan och samtidigt ge dem en tydlig och estetiskt tilltalande gestaltning. Ett sätt att möjliggöra för användarna att synas i stadsrummet, kan vara att ge offentliga platser en gestaltning som användarna kan förändra inom en speciell struktur.

En flexibel utformning tillåter användaren att justera rummet så att det bättre passar användarens ändamål och berättar dessutom för kommande användare hur rummet använts tidigare. Genom appropriation av rumsliga praktiker kan gestaltningen av offentliga platser förstärkas av rörelsen eller de rumsliga praktikernas beteenden på platsen. Aktiviteten på platsen kan få konsekvenser genom exempelvis ljud och ljus. Rumsliga praktiker kan synas i rummet både genom den omedelbara rörelsen, men också genom eventuellt slitage av miljön. Platsernas material får patina av att användas och användarna görs på så vis avtryck på platsen.

Användarnas dekor aktiverar rummet.

Slutord

Jag utgick från att jag ville undersöka hur aktiviteten på stadens små offentliga platser kunde bli större. Jag valde ett begränsat antal parametrar för att analysera platserna. Naturligtvis var det många aspekter som inte rymdes i min analys, vilka kunde ha bidragit med andra bilder av platserna. Men det var påfallande hur väl teorierna kring de parametrar jag valt att studera stämde in på mina studieexempel. Jag tycker inte att jag kom fram till några nya slutsatser angående vad som gör platser mer eller mindre använda. Jag konstaterade att tidigare teorier kring vad som gör ett rum användbart stämde bra in på de platser jag valt att studera. Jag kunde däremot, utifrån min förvärvade kunskap och mina analyser, arbeta fram en metod för att lösa platsernas problematik.

Genom arbetet med uppsatsen har jag insett svårigheten med att planera och gestalta platser som ska fungera för olika grupper. Det är ett stort ansvar att planera platser som tillhör alla. Förmodligen kan inte alla stadens invånare lockas av samma plats.

Mitt sätt att angripa problemet har varit att betona flexibiliteten på platserna. Jag vill värna om att skapa valmöjligheter för besökaren på de olika platserna. Platserna ska signalera den öppenhet de, som offentliga rum, står för.

